LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS
2

# radijo biuletenis

1

1990-02-01

316 psl.

"Amerikos balsas" Žinios
/vasario 1 - 6.15/

Prieš pora valandų Jungtinių Valstijų kongreso rūmuose, kapitolijuje prezidentas Džordžas Bušas pasakė metinę kalbą apie valstybės būklę.

Visų pirma prezidentas pasiūlė Amerikai ir Sovietų Sąjungai žymiai sumažinti savo karines pajėgas Centrinėje Europoje, reaguojant į naują tarptautinių santykių erą. Prezidentas Bušas sveikino vokiečius Rytų Europoje, pravedusius 1989 metų revoliuciją. Jis nurodė, kad tai buvo nuostabių pasikeitimų metai, pasikeitimų, kurie patenkino ilgalaikius asmerikiečių troškimus.

Prezidentas Bušas toliau pabrėžė, kad Jungtinės Valstijos privalo ištiesti ranką Rytų Europoje besikuriančioms demokratijoms ir paskatinti taikingus pokyčius pačioje Sovietų Sąjungoje. Amerikos prezidentas taip pat sakė, kad jau pribrendo laikas susitarti dėl konvencinės ginkluotės sutarties. Jis nurodė, kad Amerikos kariai turėtų pasilikti Europoje, tačiau jų skaičiai galėtų būti mažesni. Prezidentas Bušas ragino Jungtines Valstijas ir Sovietų Sąjungą sumažinti karines pajėgas Centrinėje Europoje iki 195.000 karių kiekvienoje pusėje. Tačiau jis pasisakė už Amerikos branduolinių jėgų modernizavimą, nurodydamas, kad Sovietai tebetobulina savas strategines pajėgas.

Prezidentas taip pat pranešė, kad paskutiniai Amerikos kariai bus atitraukti iš Panamos iki šio mėnesio pabaigos. Pasak jo, karinė intervencija jau pasiekė savo tikslą Panamoje, atstatydama demokratiją.

x

"Amerikos balsas"
/sausio 31 - 20.30/

Prezidentas Bušas šiandien telefonu kalbėjosi su Sovietų vadovu Michailu Gorbačiovu ginkluotės kontrolės klausimais. Pasak Baltųjų rūmų atstovo Ficvoterio, pokalbio metu tik vieną kartą netiesiogiai buvo užsiminta apie gandus, jog Gorbačiovas ketina atsisakyti Generalinio Sekretoriaus posto.

Šiandien Kremliuje Gorbačiovas, amerikiečių televizijos pranešimu, . . savo atsistatydinimą pavadino neturinčiais pagrindo. Kiek anksčiau, TASS'as užsieniui pranešė, jog pokalbio su prezidentu Bušu metu taip pat buvo aptarti tarptautiniai reikalai, kaip padėtis Europoje. Sovietų kompartijos oficiozas "Pravda" paskelbė 4 reformos šalininkų straipsnį, kuriame reikalaujama padidinti prezidento įgaliojimus. Straipsnio autorių nuomone, tai padėtų Gorbačiovui sėkmingiau vykdyti pertvarką.

Amerikos valstybės departamentas pranešė, jog kitą savaitę Maskvoje numatytas valstybės sekretoriaus Džeimso Beikerio dviejų dienų susitikimas su Sovietų užsienio reikalų ministru Eduardu Ševardnadze, vienai dienai atidedamas. Departamento atstovė pasakė, jog tai padaryta Vašingtono prašymu, kad iki Beikerio dviejų dienų vizito suspėtų įvykti TSKP CK plenumas. Beikerio ir Ševardnadzės susitikimas numatytas vasario 8-9 dienomis. Jo metu bus aptarti birželio mėnesį numatytos Jungtinių Valstijų ir Sovietų Sąjungos vadovų konferencijos ginkluotės kontrolės ir kiti reikalai.

x

"Amerikos balsas"
/vasario 1 - 6.15/

Šio mėnesio 20 dieną su prezidentu Bušu susitiks Vengrijos prezidentas Vaclavas Havelas. Jis taip pat lankysis Niujorke.

Kovo mėnesį su oficialiu vizitu į Vašingtoną atvyks Lenkijos ministras pirmininkas Tadeušas Mazoveckis. Tiksli data dar nenustatyta.

Amerikos valstybės sekretorius Džeimsas Beikeris pranešė, kad ateinančią savaitę, pakeliui į Maskvą, jis apsilankys Čekoslovakijoje - būtent pirmadienį ir antradienį. Valstybės sekretorius Beikeris iš Prahos vyks į Maskvą dviejų dienų pasitarimui su užsienio reikalų ministru Eduardu Ševardnadze.

x

"Amerikos balsas"
/vasario 1 - 6.15/

Jugoslavijos neramumų apimtame Kosovo krašte vakar riaušėse žuvo dar 4 žmonės. Aukos patirtos Glovovaslo miestelyje, kuomet visame krašte, daugiausia albanai, sutrukdė vietinį eismą keliuose, statydami barikadas. Kaip pranešama, dėl to labiausiai nukentėjo juodkalniečiai ir makedonai.

Belgrado radijas pranešė, kad vakar vakare saugumo pajėgos išvaikė daugumą demonstrantų. Per pastarąsias 8 dienas, Kosovo albanams reikalaujant didesnės autonomijos nuo Serbijos, iš viso žuvo 16 žmonių.

x

Vengrijos valstybės susirinkimas didžia balsų dauguma priėmė rezoliuciją, raginančią iš krašto atitraukti visus Sovietų karius. Vengrijos radijas nurodė, kad rezoliucija priimta Maskvos ir Budapešto pasitarimų dėl kariuomenės atitraukimo iš-

vakarėse. Vakarų ekspertai apskaičiuoja, kad joje dislokuota 50.000 Sovietų karių.

Tuo tarpu Vengrijos nacionalinis bankas pranešė, kad krašto įsiskolinimas užsieniui tvirtąja valiuta pernai padvigubėjo nuo 592 milijonų iki 1,4 milijardo dolerių.

x

Vatikano radijas
/sausio 31 - 20.00/

Apie 20.000 žmonių Olomos /?/ mieste Čekoslovakijoje įvykusios demonstracijos metu reikalavo, kad iš Čekoslovakijos būtų nedelsiant išvesti visi sovietinės kariuomenės daliniai. Demonstraciją surengė studentai ir pagrindinis opozicinis sąjūdis - pilietinis forumas.

Olomos mieste ir apylinkėse yra dislokuotas pats didžiausias Čekoslovakijoje tebesančių sovietinių karinių pajėgų kontingentas. Atitraukus raudonarmiečius, mieste išsilaisvintų apie 1.500 butų, kurių vietos gyventojams dar labai trūksta. Įvykusios demonstracijos dalyvių delegaciją priėmė Olomos dislokuotos sovietinės kariuomenės dalinio komendantas, kuris pasakė, kad Raudonoji Armija jau ruošiasi pasitraukti iš Čekoslovakijos, bet kariuomenės išvedimas priklausys nuo Čekoslovakijos prezidento derybų Maskvoje vasario mėnesį rezultatų.

x

"Amerikos balsas"
/vasario 1 - 6.15/

Vakar Ukrainoje, dėl popieriaus trūkumų, Dnepropetrovske neišėjo nei vienas iš 7 respublikos dienraščių. Maskvos radijas pranešė, kad Ukrainos laikraščiai dabar turės būti spausdinami Kijeve ir todėl jų pristatymas užtrūksiąs dvi-tris dienas.

Tačiau, pasak radijo, vietiniai laikraščiai tebespausdinami Dnepropetrovske. Radijas nurodė, kad panašaus likimo esą susilaukę ir sąjunginiai leidiniai "Argumenty i fakty" ir "Gudok" - abu reformų šalininkai.

Popieriaus trūkumas nuo praeitos savaitės jaučiamas ir Latvijoje. Latvijos Aukščiausioji Taryba, gamtos apsaugos bei ekonominiais sumetimais, nutarė respublikos dienraščius spausdinti tik kartą per savaitę.

x

Vatikano radijas
/sausio 31 - 20.00/

Ženevoje prasidėjusioje Jungtinių Tautų Organizacijos Žmogaus teisių komisijos sesijoje, kuri užtruks ligi kovo 9 dienos, pirmą kartą dalyvauja estų politinis veikėjas, partijos už Estijos nepriklausomybę lyderis Kelem.

Susitikime su spaudos atstovais, kaip praneša užsienio spaudos agentūros, jis griežtai sukritikavo Gorbačiovo politiką Pabaltijo kraštų atžvilgiu, aptardamas ją neokolonijine. Estų veikėjas paneigė sovietinės valdžios tvirtinimą, kad Pabaltijo kraštai, atgavę nepriklausomybę, nepajėgs ekonomiškai išsilaikyti. Pažymėjo, kad Estijos Aukščiausioji Taryba, po vasario 24 dienos rinkimų, pareikalaus sovietinės kariuomenės išvedimo iš Estijos. Taip pat išreiškė viltį, kad Estijos Aukščiausioji Taryba paskelbs neteisėta Sovietų įvykdytą Estijos okupaciją.

x

Ketvirtadienį, vasario 1 dieną, Liaudies ūkio vadovaujančių darbuotojų ir specialistų tobulinimosi institute Vilniuje įvyks diskusija tema "Ne-

vyriausybinė Lietuvos spauda: pirmieji žingsniai ir perspektyvos". Diskusiją organizuoja Lietuvos Mokslų akademijos mokslininkų rūmai.

x

"Amerikos balsas" /sausio 31 - 18.30/ "Liaudies frontų pasitarimas Rygoje"

Į Rygą išvyksta trys Lietuvos Sąjūdžio atstovai, kurie dalyvaus Baltijos tarybos rengiamuose pokalbiuose tarp azerbaidžaniečių ir armėnų atstovų, stengiantis užbaigti konfliktą Užkaukazėje. Plačiau apie tai informuoja Romas Sakadolskis.

- Į Latvijos sostinę išvyksta Sąjūdžio Seimo tarybos pirmininkas Vytautas Landsbergis, du kiti tarybos nariai - Bronius Genzelis ir Alvydas Medalinskas. Kaip vakar painformavo Vytautas Landsbergis pokalbiai Latvijos sostinėje prasidės vasario 1 dieną, 9 valandą vietos laiku, tačiau iš karto nebus sėsta prie bendro stalo. Galimas dalykas,kad Lietuvos Sąjūdžio, Latvijos bei Estijos Liaudies frontų atstovai pirma susitiks pasitarti dėl bendros pozicijos. Paskui bus kalbamasi su azerbaidžaniečių bei armėnų atstovais, tačiau neaišku, ar tuojau pat dalyvaus abi pusės, ar bus tariamasi atskirai. Tai paaiškės vietoje. Vytautą Landsbergį paklausėme, kaip jis įsivaizduoja pabaltiečių paskirtį, stengiantis tarpininkauti tarp azerbaidžaniečių ir armėnų?

Landsbergis:

- Aš įsivaizduoju mūsų paskirtį tokią: kad būtų parodyta patiems tiems žmonėms, kurie yra vienaip ar kitaip įtraukti į konfliktą, jame dalyvauja, ir visiems kitiems, kad jų dialogas yra galimas. Nepaisant to, kad yra labai pavėluota, buvo labai tragiškų įvykių, bet dialogas vistiek yra galimas, kad padėtis nėra beviltiška. Mūsų manymu, tu-

rėtų būti priimtinas principas. bent aš tą siūlysiu kaip išeities tašką, kad problemų sprendime negali būti jokių prievartos, smurto priemonių, nepaisant to, kas buvo anksčiau.

- Pokalbiai Rygoje greičiausiai tęsis vieną dieną, bet gali tęstis ir ilgiau, jeigu paaiškės, kad daroma didelė pažanga. V.Landsbergį paklausėme, kokios galimybės, kad šios dvi pusės pajėgtų susikalbėti?

Landsbergis:

- Aš neįsivaizduoju, kad nebūtų galima susikalbėti apskritai. Aš tiktai nežinau, ar mums pakaks laiko, ar mums pakaks dvasinių jėgų, jeigu to laiko bus nedaug. Aš žinau, jeigu mes turėtume laiko tris dienas, ar savaitę, tikiu, kad mes tikrai susikalbėtume. Mes, galbūt, pasieksim tai,kad durys liks labiau atvertos, negu jos yra šiandien. Jeigu negalima bus susitarti, kas turėtų būti daroma, tai bent susitarti dėl to, kas jokiu būdu negali būti daroma, kad neblogėtų padėtis.

- V.Landsbergis nurodė, kad iš anksto nebuvo sutarta kuriais klausimais bus tariamasi Rygoje ir kurie bus neliečiami, tačiau Seimo tarybos pirmininkas atsakė, jog pabaltiečiai pasiūlys azerbaidžaniečiams ir armėnams neliesti nei teritorinių, nei istorinių klausimų, o susitelkti į dabartį, atkreipiant dėmesį į karinės padėties Azerbaidžane panaikinimą, Sovietų armijos išvedimą, žmonių nelaimių išvengimą. Paklaustas, ar Baltijos tarybos parodyta iniciatyva apeinama centrinė valdžia Maskvoje, Seimo tarybos pirmininkas atsakė, kad respublikos turėtų tartis ir apskritai tarpusavyje, be trečiųjų pagalbos. Jeigu tokia pagalba reikalinga, tai ją turėtų suteikti nesuinteresuota trečioji pusė, ko negalima pasakyti apie Maskvą.

x

"Amerikos balsas" "LPS Seimo tarybos posėdyje"
/sausio 31 - 20.30/

Vakar eiliniame Sąjūdžio Seimo tarybos posėdyje vėl didžiausias dėmesys buvo skirtas artėjantiems rinkimams į Lietuvos TSR Aukščiausiąją Tarybą ir laikraščio "Respublika" bei jo vadovybės klausimui. Plačiau apie tai praneša Linas Rimkus.

- Vakarykščio Seimo tarybos posėdžio klausimas - rinkiminė situacija. Kaip pranešė SIA atstovas Lionginas Vasiliauskas, iškilo klausimas dėl to, kad nepaisant ankstesnio susitarimo, jog bus vieningas Sąjūdžio remiamų kandidatų sąrašas, kai kurios partijos kelia savo kandidatus. Priimtas pareiškimas, kuriame primenama, kad partijų ir kitų politinių organizacijų, deklaruojančių savo priklausomybę bei artumą Sąjūdžiui, lyderiai įvairiomis progomis buvo pareiškę, kad nekels kandidatų atskirai nuo Sąjūdžio, nekonfrontuos su Sąjūdžio kandidatais. Pareiškime pastebima, kad daugelyje rinkiminių apygardų, šalia Sąjūdžio kandidatų, yra iškeltų ne tik Lietuvos komunistų partijos, bet ir Socialdemokratų, Žaliųjų ir Darbo sąjungos, ypač Demokratų partijos kandidatų. Nurodoma Demokratų partijos steigiamojo suvažiavimo rezoliucija, kurioje Demokratų partija Lietuvos nepriklausomybės vardan atsisako rinkimuose konkuruoti su kitomis demokratinėmis partijomis ir judėjimais. Sąjūdžio Seimo taryba kreipiasi į partijų ir judėjimų atstovus, prašydama įvertinti, ar toks demokratinių jėgų skaldymas neprisidės prie jų pralaimėjimo konkrečiose rinkiminėse apygardose.

Kaip pranešama, Socialdemokratų partijos vadovas Kazimieras Antanavičius priminė, jog anks-

čiau perspėjo Sąjūdžio vadovybę, kad Socialdemokratų partija išstato savo kandidatus, kad šie asmenys galėtų įsigyti rinkiminės kovos patyrimo. Panašiai išstatyti ir Darbininkų sąjungos kandidatai.

Yra išryškėjusi, ir ne viena, problema dėl Sąjūdžio iškeltų kandidatų. Pavyzdžiui, Kaišiadorių apygardoje, kur balotiruojasi LKP CK pirmasis sekretorius Algirdas Brazauskas, yra net trys atskirų Sąjūdžio grupių iškelti kandidatai. Konkrečiai, šiuo atveju Seimo taryba nutarė siūlyti Kaišiadorių sąjūdžiui remti Seimo narį profesorių Alfredą Smailį. Aptarta padėtis ir Vilniaus 7-oje rinkiminėje apygardoje, kur kandidatuoja du Sąjūdžio remiami atstovai - Bronius Genzelis ir Stasys Uosis. Nutarta paremti abi kandidatūras iki pat galo. Kaip pastebėjo Bronius Genzelis, jis atsiimsiąs savo kandidatūrą, jeigu paaiškės, kad kitas Sąjūdžio kandidatas turės didesnę paramą.

Kaip žinia, galutinis Sąjūdžio remiamų kandidatų sąrašas ir rinkiminė platforma bus patvirtinta šį šeštadienį, per Sąjūdžio rinkiminę konferenciją.

Vakar svarstytas ir laikraščio "Respublika" klausimas. Kaip ir per paskutinį Seimo tarybos posėdį, "Respublikos" redaktorius Seimo tarybos narys Vitas Tomkus, kaip pranešama, posėdyje nedalyvavo. Ne vieną nustebino tai, kad "Respublika" paskelbė ne Sąjūdžio, o laikraščio remiamų kandidatų sąrašą. Priimtas sprendimas pasiūlyti laikraščio kolektyvui apsvarstyti Seimo sesijose, visuomenės atsiliepimuose ir Seimo tarybos nutarime pasakytas pastabas. Atskiru punktu reikalaujama uždrausti spausdinti pornografiją. Taip pat siūloma iki šių metų vasario 5 dienos sudaryti bendradarbiavimo sutartį tarp Seimo tarybos ir laikraščio redakcijos, taip pat sutartį dėl Sąjūdžio pavestos "Respublikai" technikos naudojimo. "Respublikos" vadovybė įpareigota raštiškai paaiškinti

ne jai skirtos technikos dingimą "Respublikos" patalpose. Laikraščio redakcija įspėjama, kad, pažeidus šį nutarimą, Seimo taryba bus priversta svarstyti laikraščio vadovybės įgaliojimų atšaukimo klausimą.

Tuo tarpu atnaujintas leidinys "Sąjūdžio žinios". Numeris turės pasirodyti rytoj. Tai bus tarsi Seimo tarybos oficiozas. Laikraštyje bus spausdinami Seimo tarybos nutarimai, kiti oficialūs dokumentai, bus aiškiai išdėstyta Sąjūdžio pozicija ir veiklos planai.

x

"Laisvosios Europos" radijas /sausio 31 - 19.00/

"Pastabos dėl Pabaltijo respublikų nepriklausomybės"

Pabaltijo nepriklausomybės priešininkai teigia, kad trijų respublikų ūkis negalėtų išsilaikyti, jeigu atsiskirtų nuo Tarybų Sąjungos. Su tokia nuomone nesutinka britų žurnalistas ir politikos apžvalgininkas Danielius Džonsonas. Jo straipsnio santrauką parengė Kęstutis Jakubėnas.

- Ant pietryčių Baltijos krantų - dabar karštos dienos. Kitą savaitę TSKP Centro Komitetas susirinks svarstyti Lietuvos savarankumo reikalavimus, o jie, per trejus ar ketverius metus, nuvestų ją į nepriklausomybę. Latviai ir estai rengiasi aplenkti lietuvius dar griežtesniais reikalavimais.

Po mėnesio rinkimai Lietuvoje įtvirtins politinį pliuralizmą, o tuo tarpu visose trijose respublikose jau yra nepriklausomų vyriausybių užuomazgos, - rašo Džonsonas. Toliau jis pažymi, kad Vakaruose Pabaltijo valstybių nepriklausomybės siekiai daugeliu atvejų vertinami neteisingai. Šios, 1940-siais okupuotos Stalino šalys nesudaro nei

trijų procentų Tarybų Sąjungos gyventojų. Netekimas jų sąjungai būtų mažiau skaudus, negu nafta turtingos Užkaukazės respublikos. Tačiau Pabaltijis svarbus kariniu požiūriu ir ekonomiškai. Baltijos jūroje yra didžiulis tarybinis laivynas, Latvijos ir Estijos pakrantės strategiškai vertingos. Per pastarąjį dešimtmetį Liepoja paversta viena didžiausių ir labiausiai saugojamų laivyno bazių.

Vis dėlto, rašo Džonsonas, tarybinis laivynas gerokai pasenęs, o kainuoja jis imperijai brangiau, negu kitos jos išlaikymo priemonės. Tad, jei, siekdamas išgelbėti šalies ūkį, Gorbačiovas ir atsisakytų Baltijos laivyno, imperija dar nesubyrėtų.

Kiek įtikinamiau skamba prieš Pabaltijo atsiskyrimą - ekonomikos sumetimai. Tarybiniai politikai teigia, jog Lietuva, Latvija ir Estija vienos neišsilaikytų, be to, nepajėgtų Maskvai išmokėti už jos investavimus, įdėtus nuo 1940 metų. Kaip brangu tai bebūtų, Pabaltijo tautos laikytų tokią laisvės kainą net pigia, - pažymi Džonsonas. Skeptikai aiškina, jog mažos Pabaltijo šalys visiškai priklauso nuo tarybinių energijos ir žaliavų šaltinių. Kaip išgyventų Estija, kai beveik visas jos turtas - skalūnų dujos? Kaip galėtų Lietuvos ir Latvijos laivų statytojai varžytis su Pietų Korėjos ir Japonijos įmonėmis? Ar Pabaltijo elektronikos pramonė išlaikytų pigesnių ir geresnės kokybės gaminių antplūdį iš Vakarų? Džonsono nuomone, visa tai geriausiai paaiškina Deividas Jumas, kuris taip rašė apie prekybos laidą: istorija rodo, kad dauguma valstybių pirmiausia rūpinosi ne vidaus gamybos tobulinimu, o prekyba su užsieniu ir pripildė savąją rinką net prabangos prekėmis. Mat visuomet yra didelė pagunda pasinaudoti naujais užsienio gaminiais, negu gerinti savo pro-

dukciją. Ilgainiui, tačiau, vietiniai gamintojai pradeda imituoti ne tik svetimus dirbinius, bet juos tobulinti. Darbščiose rankose plienas ir geležis prilygsta auksui ir rubinams. Pasak Džonsono, didžiausi ekonomikos laimėjimai pasiekti būtent tokiu keliu.

Vakarų technikos importavimas nesunaikintų Pabaltijo ekonomikos. Jos, nusikračiusios centro planų, turėtų daug naudos iš prekybos su Vakarais. Naujausi pavyzdžiai - Honkongas, Pietų Korėja, Taivanis ir Singapūras. Taigi, ir ekonomikos požiūriu Pabaltijo valstybėms atsiskirti nebaisu.

Dabar, kai centrinė Europa pereina prie rinkos ekonomikos, kai ekonominės savitarpio pagalbos taryba mirties agonijoje, Pabaltijis stengiasi neatsilikti. Lietuva, Latvija ir Estija ne tik nebijo prarasti tų giriamų tarybinių žaliavų, bet nori pasinaudoti galimybe nusipirkti jų pigiau, net pas kaimynus, po keturių dešimtmečių nusikratančius autarkijos. Lenkijos plieno liejikai ar Rytų Vokietijos angliakasiai mielai išstumtų tarybinius varžovus iš Pabaltijo rinkų. Jei Kremlius nutrauktų prekybą su nepriklausomomis Pabaltijo valstybėmis, jis daugiau pakenktų tik savo ekonomikai: greitai užgestų Leningrado šviesos, o TSRS pramonė ir žemės ūkis greitai būtų verčiami ieškoti Vakaruose pigesnių mašinų, negu gali nusipirkti Lietuvoje, - teigia Džonsonas Britanijos dienraštyje "Taims".

Jis trumpai pamini Pabaltijy gyvenančių rusų būgštavimus, jog, atsiskyrimo atveju, jiems ten gresia persekiojimai. Iš tikrųjų Baltijos pakrantėse visuomet buvo rasių bei religinė įvairovė ir konfliktų tikimybė mažesnė, negu bet kuriose kitose komunistinėse šalyse.

Jo nuomone, išsilavinusios Pabaltijo valstybės būtų palyginti saugi vieta Vakarų kapitalo investuotojams, jeigu jos sudarytų ekonominę konfederaciją. Tik nepriklausomybės paneigimas, įvedant karo padėtį, galėtų pastūmėti latvius ar estus turinčias didžiausias rusų nažumas, jas užpulti. Taigi, jei prieš Pabaltijo atsiskyrimą nuo Tarybų Sąjungos nėra gerų ekonomikos argumentų, dar nažiau galima rasti rasinių kliūčių, - baigia straipsnį Danielius Džonsonas Londono dienraštyje "Taims".

x

---

Atsp. 21 egz.
Išsiųsta asmeniškai
SB - G

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS
2

15

# radijo biuletenis

1990-02-01,02

"Amerikos balsas"
/vasario 1 - 20.30/

Brazilijos radijas pranešė, kad Sovietų Sąjungos vadovas Gorbačiovas priėmė kvietimą apsilankyti Brazilijoje, bet kada jis ten lankysis nenurodė. Gorbačiovą pakvietė naujai išrinktas Brazilijos prezidentas Fernandas Koloru de Melu, kuris vakar Maskvoje valandą laiko tarėsi su Gorbačiovu.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/vasario 1 - 19.00/

TSKP CK narys Zagladinas sako, kad pirmadienį prasidėsiančiame CK plenume turės būti sprendžiamas naujas Kompartijos vaidmuo ir jos vidaus struktūra. Zagladinas italų laikraščiui "Stampa" sakė, kad plenume taip pat bus nustatyta Kompartijos suvažiavimo data. Kompartijos suvažiavimas buvo planuotas spalio mėnesį, tačiau jis gali įvykti anksčiau - birželio, ar net gegužės, mėnesį, sakė CK narys Zagladinas.

x

TSRS ambasadorius Filipinuose Sokolovas šiandien sakė, kad Tarybų Sąjunga esanti savo istorijos kryžkelėje. Taip jis kalbėjo aiškindamas TSRS užsienio politiką susitikime su Filipinų pramoninkais. Sokolovas teigė, kad senoji Tarybų Sąjungos sistema buvo pagrįsta pasenusiomis ir iškrypusiomis ideologijos dogmomis, kurios tapo kliūtimi kelyje į tolimesnę ateitį.

Sokolovas sakė, kad pastarasis jėgos pavartojimas neramumams Užkaukazėje sutramdyti buvo paskutinioji priemonė. Iš šalies tai galėjo atrodyti kaip

Gorbačiovo politikos "revoliucija be šūvių" atsisakymas, tačiau kitos išeities nebuvę, aiškino Sokolovas. Jis pažymėjo, kad Pabaltijo kraštai, pavyzdžiui, savo tikslų siekia politinėmis ir teisinėmis priemonėmis. Tačiau ambasadorius pabrėžė, kad Tarybų Sąjungos vientisumas yra stabilizuojantis faktorius pasaulio reikaluose.

x

"Amerikos balsas"
/vasario 2 - 6.15/

Budapešte prasidėjo Vengrijos ir Sovietų Sąjungos derybos dėl Sovietų karinių pajėgų atitraukimo iš Vengrijos teritorijos, kur dislokuota daugiau kaip 50.000 Sovietų kareivių. Vengrijos derybininkų grupė, kuriai vadovauja užsienio reikalų ministerijos pareigūnas, tikriausiai darys spaudimą, kad Maskva savo kariuomenę išvestų iki šių metų pabaigos. Vengrijos Ministrų tarybos pirmininkas Nemetas praeitą savaitę pasakė, jog Maskva iš principo jau sutiko kuo greičiau išvesti savo kareivius. Tačiau šį antradienį laikraštis "Krasnaja zvezda" įspėjo prieš greitą kariuomenės atitraukimą, sakydamas, jog ji reikalinga stabilumui užtikrinti.

x

/vasario 1 - 20.30/

Europos bendrija paragino Izraelį neleisti Sovietų žydų imigrantams apsigyventi okupuoto vakarinio kranto ir Gazos teritorijoje, įspėdama, kad priešingu atveju tai pakenktų Artimųjų Rytų taikos pastangoms. Bendrame 12 šalių vyriausybių pareiškime pabrėžiama, kad žydų gyvenviečių steigimas okupuotose teritorijose yra nelegalus. Išreiškiamas gilus susirūpinimas pareiškimu, kad okupuotos žemės reikalingos naujų žydų imigrantų apgyvendinimui. Izraelio atstovai aiškina, jog Sovietų

imigrantai tiesiogiai į okupuotas teritorijas nebus siunčiami, o galės gyventi kur nori.

Tuo tarpu Palestinos išlaisvinimo organizacijos atstovas nurodė, jog tuo klausimu palestiniečių pareigūnai Tunise kalbasi su Sovietų pasiuntiniu Genadijum Tarasovu, tačiau kol kas jiems nepavyko gauti reikšmingų Sovietų nuolaidų dėl žydų emigracijos į Izraelį suvaržymo.

x

Vatikano radijas
/vasario 1 - 20.00/

Sausio 31 dieną Vilniuje įvyko žydų kultūros draugijų seminaras, skirtas mokslinės konferencijos, vykusios sausio 29-31 dienomis, rezultatų aptarimui. Dalyvavo LPS Seimo tarybos nariai Kazimieras Motieka, Emanuelis Zingeris, Romualdas Ozolas, Bronius Kuzmickas ir kunigas Vaclovas Aliulis, taip pat svečiai iš Maskvos bei užsienio žydų draugijų. Emanuelis Zingeris papasakojo apie žydų padėtį Lietuvoje, apie tai, kokį darbą nuveikė konferencija. Kalbėjęs TSRS etnografinio instituto mokslinis darbuotojas Igoris Krupnikas pabrėžė, kad Lietuvoje žydų kultūra puoselėjama ir klesti. Įkurtos net valstybinės įstaigos - muziejus ir tautinė mokykla. Kiti kalbėtojai papasakojo apie kovą su antisemitizmu, apie darbą su pasaulio žydų bendruomenėmis. Seminaras baigėsi kunigo Aliulio palinkėjimu kad ir toliau sėkmingai vystytųsi žydų kultūra atgimstančioje Lietuvoje.

x

Jungtinių Tautų Švietimo, mokslo ir kultūros organizacija JUNESKO vasario 27-28 dienomis Paryžiuje rengia Vakarų ir Rytų Europos spaudos darbuotojų konferenciją. Joje bus svarstoma, kuriomis priemonėmis Vakarai galėtų paremti Rytų Europos kraštuose atsikurian-

čią laisvą, nepriklausomą ir pliuralistinę spaudą. JUNESKO organizacija, pranešdama apie Paryžiuje rengiamą tarptautinę spaudos darbuotojų konferenciją, atkreipė dėmesį, kad Rytų Europoje vykstančios politinės evoliucijos rėmuose atsikurianti laisva spauda susiduria su daugybe finansinio, materialinio, technologinio, juridinio ir profesinio pobūdžio problemų, trukdančių laisvosios spaudos normalų vystymąsi.

Paryžiaus konferencijoje Rytų Europos spaudos darbuotojai turės galimybę iškelti jiems rūpimas svarbiausias problemas ir pasiūlyti, kuriuo būdu Vakarai galėtų padėti jas išspręsti. Konferencijoje dalyvaus 15 Vakarų Europos kraštų ir 7 Rytų Europos kraštų spaudos darbuotojai. Iš Rytų Europos atvyks Bulgarijos, Vengrijos, Lenkijos, Rytų Vokietijos, Rumunijos, Čekoslovakijos ir Sovietų Sąjungos spaudos atstovai.

x

Šių metų sausio mėnesį atsikūrusi savarankiška kūrybinė Lietuvos žurnalistų sąjunga, laikanti save Lietuvos Respublikos metais buvusios žurnalistų sąjungos paveldėtoja, nutarė 1990 metų birželio pabaigoje - liepos pradžioje Vilniuje, kai čia vyks garsioji Lietuvos dainų ir šokių šventė, sušaukti pasaulio lietuvių žurnalistų forumą, į kurį kviečia visų pasaulio lietuviškų bendruomenių ir leidybinių organizacijų spaudos atstovus. Svečiams ketinama apmokėti pragyvenimo Vilniuje išlaidas. Norintiems dalyvauti bus atskirai pranešta forumo dienotvarkė ir tiksli data. Atsikūrusios Lietuvos žurnalistų sąjungos adresas: Vilnius, Vilniaus g-vė 35.

x

LPS paskutinėje savo sesijoje priėmė pareiškimą LTSR Ministrų Tarybai, kuriame siūloma įpareigoti Lietuvos kino susivienijimą geriau rūpintis lietuvių kalba kino teatruose. Kino filmai Lietuvoje, pažymima pareiš-

kime, turi būti rodomi originalo kalba su lietuviškais subtitrais ar lietuvišku sinchroniniu vertimu. Ministrų Taryba raginama padėti Lietuvos televizijai įsigyti subtitravimo aparatūrą ir ateityje subtitruoti kiekvieną reportažą, jei jis esti ne lietuvių kalba. Svetima kalba per Lietuvos televiziją rodomi filmai privalo turėti sinchroninį lietuvišką vertimą. Pareiškime taip pat siūloma, kad Įsako dėl valstybinės lietuvių kalbos dalis, kurioje kalbama apie informacijos pateikimą lietuvių ir rusų kalbomis, būtų taikoma tik kalbiniu požiūriu mišriuose rajonuose. Kitur vietovardžiai, reklaminiai užrašai turi būti rašomi tik lietuvių kalba.

x

"Amerikos balsas"
/vasario 2 - 6.15/

Čekoslovakijos prezidentas Havelas šio mėnesio pabaigoje žada apsilankyti Sovietų Sąjungoje. Pasak Prahos radijo, Havelas aptarė darbotvarkę ir vizito tikslus su Sovietų ambasadoriumi Čekoslovakijoje Viktoru Lomakinu. Tiksli vizito data dar nenustatyta. Pasak pranešimo, Lomakinas Čekoslovakijos prezidentui perdavė laišką iš Michailo Gorbačiovo, pabrėžiantį apsilankymo svarbumą, vystant draugiškus abišalius santykius.

x

/vasario 1 - 20.30/

Rytų Vokietijos Ministrų tarybos pirmininkas Modrovas preskonferencijoje Rytų Berlyne pasiūlė planą dėl Rytų ir Vakarų Vokietijų susivienijimo, pagal kurį palaipsniui būtų sudaryta federacinė vokiečių valstybė su sostine Berlynu. Rytų Vokietijos vadovas pareiškė, jog Vokietija vėl turėtų tapti visų vokiečių tėvyne. Bandydamas nuraminti susirūpinimą dėl susijungusios Vokietijos, Modrovas pasakė, jog reikia būti atsakingais ir atsar-

giais ir atsižvelgti į tai, kas įmanoma Europos rėmuose. Pasak jo, naujoji Vokietija turėtų būti nepriklausoma nuo visų blokų.

Rytų Vokietijos vadovas paskelbė savo planus grįžęs iš Maskvos. Jis ir Sovietų vadovas Gorbačiovas anksčiau nepritarė Vokietijų susivienijimui, tačiau pakeitę nuomonę nurodė, jog susijungimas yra tikra galimybė, bet šį procesą nereikėtų skubinti.

Vakarų Vokietijos vyriausybė ir opozicinės grupės teigiamai įvertino Modrovo planą. Kancleris Kolis pasakė, jog jo vyriausybė yra pasiruošusi tartis dėl susivienijimo su demokratiškai išrinktais Rytų Vokietijos vadovais. Jis tačiau atmetė pasiūlymą, kad susivienijusi Vokietija būtų neutrali.

x

/vasario 2 - 6.15/

Vakar atsistatydino visa Bulgarijos komunistų vyriausybė, kuri buvo kritikuojama dėl nesugebėjimo susidoroti su rimtomis ekonominėmis problemonis. Bulgarijos naujienų agentūra pranešė, jog Ministrų tarybos pirmininkas Atanasovas ir visi 22 Ministrų kabineto nariai atsistatydino per neeilinį kompartijos suvažiavimą Sofijoje. Suvažiavimas buvo sušauktas siekiant pagerinti kompartijos įvaizdį prieš gegužės mėnesį numatytus rinkimus. Atsistatydinimo buvo laukiama, tačiau buvo manoma, kad tai įvyks po Bulgarijos liaudies susirinkimo sesijos. Pasak Vakarų žinių pranešimo, Ministrų tarybos pirmininkas Atanasovas pasitraukė iš pareigų, jam nepavykus įtikinti opozicines partijas įsijungti į koalicinę vyriausybę. Manoma, kad pasikeis ir kompartijos vadovybė. Dabartinis partijos vadovas Mladenovas tikriausiai praras savo postą, bet pasiliks valstybės prezidentu.

x

"Amerikos balso" direktorius pranešė, kad dėl sumažinto biudžeto nuo balandžio 1 dienos užsidarys 6 šio radijo skyriai, laidas transliavę graikų, turkų, slovėnų, uzbekų ir kitomis kalbomis. Iš darbo bus atleisti 57 darbuotojai.

x

/vasario 1 - 20.30/

Popiežius Jonas Paulius II baigdamas kelionę po 5 Afrikos šalis paprašė, kad pasaulis, susižavėjęs permainomis Rytų Europoje, neatitrauktų dėmesio nuo problemų besivystančiuose kraštuose, ypač Afrikoje. Šiandien Čado sostinėje Ndžamenoje kalbėdamas su diplomatais šventasis tėvas pasisakė už regioninį ir tarptautinį bendradarbiavimą, siekiant padaryti galą karui, diskriminacijai ir žmogaus teisių pažeidimui.

x

Vatikano radijas
/vasario 1 - 20.00/

Popiežius Jonas Paulius II šiandien užbaigė visą savaitę užtrukusią šeštą apaštalinę kelionę Afrikos žemyne. Atsisveikindamas su Afrika Čado sostinėje Ndžamenoje ketvirtadienio rytą šventasis tėvas dar kartą įsakmiai pabrėžė katalikų bažnyčios įsipareigojimą ugdyti tautų pažangą ir tarnauti žmogui, drauge kviesdamas visus geros valios žmones veiksmingai įsijungti į šį darbą. Tautų pažangai kurti popiežius nurodė 3 esmines sąlygas: pagarbą kiekvieno asmens pagrindinėm teisėm, šeimos židinių vienybės apsaugojimą ir sveikatos apsaugą. Telaimina visagalis dievas Čadą ir visą Afriką! - baigė atsisveikinimo žodį Jonas Paulius II.

x

"Laisvosios Europos" radijas
/vasario 1 - 19.00/

"Rinkiminė kampanija Šiauliuose"

Rinkimai Šiauliuose veikiausiai bus vieni iš pačių įdomiausių ir audringiausių visoje Lietuvoje. Įvairios partijos kelia savo kandidatus. Didėja nesutarimai tarp sąjūdininkų komunistų ir nekomunistų. Prieš mėnesį viskas dar buvo ramu. Sąjūdžio rinkiminė konferencija nutarė remti trijų ne komunistų - Virgilijaus Kačinsko, Kazimiero Almino, ir Žaliųjų atstovo Algio Sėjūno bei trijų komunistų - Romualdo Ozolo, Donato Morkūno ir Kęstučio Lapinsko kandidatūras. Tačiau padėtis pasikeitė, kai sąjūdininkas, Kompartijos pirmasis sekretorius Mindaugas Stakvilevičius pareiškė, kad kiekvienoje apygardoje kandidatuos komunistas. Tai esą yra atsakymas į Kauno Sąjūdžio nutarimą neiškelti nė vieno komunisto kandidato.

Komunistams nutarus kelti naujus kandidatus, panašiai pasielgė ir kitos mieste veikiančios partijos ir organizacijos - Darbininkų sąjunga, Demokratų bei Socialdemokratų partijos. Kandidatų tikrai netrūksta. Pavyzdžiui, Dainų rinkiminėje apygardoje prieš Sėjūną kandidatuoja Sąjūdžio Seimo tarybos narys Jonas Keldušis, kurio kandidatūrą iškėlė pramonininkų asociacija, miesto vykdomojo komiteto pirmininkas Povilas Morkūnas. Lieporių rinkiminėje apygardoje net 4 kandidatai.

Įtemptai padėčiai svarstyti trečiadienį įvyko Sąjūdžio tarybos didžioji sueiga, į kurią taip pat atvyko Zigmas Vaišvila. Darbotvarkėje buvo 2 klausimai - Sąjūdžio vidaus reikalai ir priešrinkiminė kampanija Šiauliuose. Tarpusavio santykiai įtempti. Sueiga apsvarstė siūlymus išreikšti nepasitikėjimą dviem tarybos nariam - Mindaugui Stakvilevičiui ir Žilvinui Razminui. Priežastys dėl nepasitikėjimo skirtingos.

Antanas Kliunka mums telefonu pranešė, kad per Gorbačiovo vizitą Šiauliuose Lietuvos laisvės lyga prie televizorių gamyklos aiškiai išreiškė Lietuvos troškimus. Šiai akcijai vadovavo Žilvinas Razminas. Dėl akcijos pasipiktino kai kurie žmonės, tarp jų Stakvilevičius. Razminui buvo priekaištaujama, kad esą Lieuvos laisvės lyga kalba Sąjūdžio vardu.

Mindaugui Stakvilevičiui keliami kiti kaltinimai. Būtent, kad jis veikia prieš tarybos valdybos ir tarybos sprendimus, ypač pastaruoju metu. Šiaulių tarybos atsakingoji sekretorė Irena Vasinauskaitė mums telefonu pranešė, kad Stakvilevičius kandidatuos prieš konferencijos patvirtintą Kazimierą Almіną, kuris per rinkimus į TSRS liaudies deputatus buvo Stakvilevičiaus patikėtinis. Jai toks elgesys tiesiog neetiškas. Dėl nepasitikėjimo pareiškimo vyko slaptas balsavimas. Žilvinu Razminu pasitiki 64 tarybos nariai, nepasitiki - 33. Mindaugu Stakvilevičiumi pasitiki 46 tarybos nariai, nepasitiki - 45. Nepasitikėjimas Stakvilevičiui nebus oficialiai reiškiamas, nes pagal statutą reikia surinkti du trečdalius balsų.

Antras sueigos dienotvarkės klausimas - priešrinkiminė kampanija. Buvo svarstoma, ar reikėtų remti kai kuriuos iš naujai iškeltų kandidatų. Daugiausia dėmesio skirta 47-ajai Žemaitės apygardai, kur dabar kandidatuoja Raseinių krašto Sąjūdžio koordinatorius Antanas Kliunka. Kilo klausimas, ar reikėtų remti Kliunką, šalia jau remiamo partijos antrojo sekretoriaus Donato Morkūno. Irena Vasinauskaitė mums pranešė, kad praeitą mėnesį Morkūnas gavo 40 tarybos narių balsų . Trečiadienį už Kliunkos rėmimą balsavo 56 tarybos nariai. Vis dėlto Kliunkai trūko 9 balsų. Morkūnas liks oficialiu Sąjūdžio kandidatu, bet Kliunka toliau kandidatuos.

Irenai Vasinauskaitei kelia nerimą išpuoliai prieš Kazimierą Almіną bei oficialaus laikraščio "Šiaulių naujienos" vienašališkumas ir tendencingas įvykių aprašymas.

Laikraštis išspausdino straipsnį apie rinkiminį mitingą 13-oje vidurinėje mokykloje, kuriame Sąjūdis ir moterų sambūris "Caritas" buvo kaltinami neva užkirtę kelią Stakvilevičiaus kandidatūros iškėlimui. Tačiau laikraštis atsisako spausdinti Lieporių rinkiminės apygardos sekretoriaus Špoko ir sambūrio "Caritas" pranešimus. Todėl Sąjūdžio laikraštis "Krivulė" nutarė įvesti naują skyrių, kuriame bus spausdinama "Šiaulių naujienų" nepriimta medžiaga.

Daugėja išpuolių prieš Kazimierą Alminą. Mėginama pabrėžti, kad jis yra kooperatyvo pirmininkas, kad kažkoks nepatikimas pirklys. Vasinauskaitė pažymėjo, kad Alminas tapo kooperatininku tik po to, kai prieš 10 metų gynė katalikus ir todėl buvo pašalintas iš Šiaulių pedagoginio instituto. Nukentėjęs ir atleistas iš darbo institute jis turėjo kažkur dirbti, kad užsidirbtų duoną.

x

Amerikos balsas" /vasario 1 - 20,30/

"Vatikano santykiai su Lietuva"

Italijos katalikų savaitraštyje "Il sabato" išspausdintas straipsnis apie Vatikano santykius su Lietuva. Rašinį apžvelgia Eglė Jaraitė.

Straipsnis, papuoštas rubrika "Lituania" ir Lietuvos atstovo prie Šventojo sosto Stasio Lozoraičio nuotrauka, pavadintas "O Vatikanas ką daro - stabdo?" Straipsnio autorius Liucias Briuneli konstatuoja, jog Vatikanas stabdo katalikiškosios Lietuvos nacionalizmą, kad kaip nors padėjus Gorbačiovo labai jau svyruojančiai perestroikai. Prisiminęs sausio 13 pasakytą popiežiaus kalbą, kurioje užsimenama apie perdėtą nacionalizmą, korepondentas nurodo, kad jos negalima laikyti raginimu katalikiškiausios baltų respublikos žmonėms susilaikyti. Šventojo tėvo žodžiai galėjo būti taikomi Ukrainai, kur religijos ir nepriklausomybės klausimai yra dažnai suplakami. Pasak autoriaus, šventajam tėvui

Lietuva per daug artima. Primenami katalikiškosios misijos lietuviams Romoje direktoriaus monsinjoro Vinco Mincevičiaus žodžiai apie tai, jog lietuvių, laukusių 50 metų, negalima raginti turėti kantrybės, ypač dabar, kai paskutinis finišas atrodo taip arti. Mes esame ištikimi Šventajam sostui, o ne "ostpolitik" politikieriams, pasakė monsinjoras Mincevičius savaitraščio atstovui. Straipsnio autorius pažymi, jog kai kas Vatikane kaltina kardinolą Kazarolį, kad jis žada uždaryti Lietuvos atstovybę prie Šventojo sosto. Atmosferą įkaitino ir nediskretiški žurnalistai, paskelbę tokius gandus.

Vatikanas, kaip ir JAV, niekados nepripažino Lietuvos aneksijos, toliau rašo Briuneli savaitraštyje "Il sabato". Vis dėlto diplomatiniame korpuse yra ir lietuvių egzilinės vyriausybės atstovas. Čia reikia pažymėti, jog straipsnio autorius truputį suklydo. Užsienyje nėra Lietuvos vyriausybės. Į diplomatinį korpusą įeina išlikusios nepriklausomos Lietuvos diplomatinės tarnybos.

Toliau jis rašo, kad dabar pasigirdo kalbos, jog Lietuvos atstovo postas gali būti paaukotas Gorbačiovui už santykių normalizavimą su Maskva. Lietuvos atstovas prie Šventojo sosto Stasys Lozoraitis į tai atsakęs, jog Vatikanas metų metais atsispyrė Sovietų spaudimui ir pasiduoti dabar, kai imperija griūva, ir net lietuvių Komunistų partija atsiskiria nuo Maskvos, būtų tiesiog pasityčiojimas ir iššauktų karštą lietuvių reakciją.

Straipsnio autorius toliau primena, jog lankydamasis Vatikane "didysis senis" - taip buvo vadinamas Sovietų užsienio reikalų ministras Gromyka - Maskvos dialogui su Vatikanu visuomet statydavo dvi sąlygas: Lietuvos pasiuntinybės uždarymą ir rusų, lietuvių, lenkų bažnytinių sienų sutapatinimą su valstybinėmis sienomis. Atrodo, kad Gorbačiovas, aplankęs šventąjį tėvą,

šių dviejų sąlygų neminėjo. Iš to galima spręsti, kad jis palankus baltų valstybių atsiskyrimui. Jis tiktai paprašė laiko ir supratimo, tuo įkvėpdamas Vatikano diplomatų pasitikėjimą, baigia savo straipsnį "Il sabato" korespondentas Briuneli.

x

"Amerikos balsas" /vasario 1 - 20.30/ — "Apie Estijoje rengiamą suvažiavimą"

Rytoj, 1920-ųjų metų Tartu taikos sutarties proga, Taline rengiamas suvažiavimas, kur, kaip manoma, gali iškilti Estijos nepriklausomybės klausimas. Pranešimą skaito Saulius Sužiedėlis.

Estijos darbo kolektyvų federacijos iniciatyva šaukiamame suvažiavime dalyvaus Estijos TSR Aukščiausiosios Tarybos deputatai, TSRS deputatai iš Estijos, miestų ir rajonų savivaldybių atstovai. Iš viso, kaip pranešama, apie 4.500 žmonių. Pasak pranešimų, suvažiavimo metu numatyta pravesti referendumą Estijos valstybingumo atstatymo klausimu. Pasak "Amerikos balso" estų tarnybos pranešimo, sprendžiant iš turimų pranešimų apie numatytas rezoliucijas, suvažiavimo metu gali būti priimtas nepriklausomybės pareiškimas, kuris mažai kuo skiriasi nuo suvereniteto deklaracijos, priimtos 1988 metų lapkričio 16 dieną. Naujajame nepriklausomybės pareiškime gali būti pabrėžiamas būtinumas grįsti Estijos juridinį statusą 1920 metų taikos sutartimi tarp Estijos ir Sovietų Rusijos. Estijos tautinės nepriklausomybės partija, kuriai suvažiavime atstovaus 24 delegatai, kartu su krikščionių demokratų sąjunga ir nacionalinio palikimo organizacija yra pasiryžusios stumti žymiai radikalesnį pasiūlymą. Būtent, kad būtų nedelsiant pripažinta Estijos nepriklausomybė de jure. Taip pat būtų reikalaujama išreikšti pritarimą kovo mėnesį rengiamam Estijos piliečių kongresui. Tautinės nepriklausomybės partijos pareiškime išreiškiamas

nuogąstavimas, kad deputatų suvažiavimas gali, kad ir netiesiogiai, pritarti dabartiniam Estijos statutui ir paremti tuos visuomenės elementus, kurie siekia valdžioje išlaikyti Kompartiją ir pasisako už federacinius ryšius su Maskva. Nuogąstavimą dėl tokios galimybės išreiškė ir estų išeivių organizacija - Amerikos estų taryba. Tarybos pareiškime nurodoma, kad toks nepriklausomybės paskelbimas būtų tuščias gestas, siekiant apgauti estų tautą ir Vakarus.

x

---

Atsp. 21
Išsiųsta asmeniškai
D - P

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS

20

29

# radijo biuletenis

1990-02-02/03/04

"Laisvosios Europos" radijas
/vasario 2 - 19.00/

Žinios

Savaitraštis "Maskvos naujienos" kritikuoja Politbiuro narį Ligačiovą, kaltindamos jį pasipriešinimu beveik visoms šalies vadovo Gorbačiovo politinėms ir ūkio reformoms. Savaitraščio redaktoriaus pavaduotojas Tretjakovas rašo, kad Ligačiovą pritrenkė reformų sėkmė per pastaruosius 5 metus. Tretjakovas pažymi, kad Ligačiovui liaudis yra nesvarbi, lygiai kaip demokratijos ir liaudies galios klausimai. Ligačiovas taip pat kaltinamas diktatoriaus Stalino garbinimu.

Straipsnis savaitraštyje "Maskvos naujienos" paskelbtas CK plenumo, kuriame turėtų būti svarstoma Gorbačiovo vidaus ir užsienio politika, išvakarėse.

Ligačiovas kitame tarybiniame savaitraštyje "Veteranas" rašo, kad Vakarų reakciniai sluoksniai mėgina atstatyti Tarybų Sąjungoje kapitalizmą.

Šiandien italų dienraštis "Republika" paskelbė interviu su Ligačiovu, kuris aiškina, kad Tarybų Sąjungai tebereikalinga viena partija, stipri ir vieninga Komunistų partija. Ligačiovas aiškina, kad Gorbačiovo pasitraukimas iš Kompartijos Generalinio Sekretoriaus pareigų šiuo metu neįmanomas ir būtų nenaudingas. Jis sakė, kad TSKP suvažiavimas galėtų įvykti gegužės ar birželio mėnesį ir kad partijai būtina atgauti iniciatyvą. Ligačiovas sakė italų dienraščiui, kad plačiai pasklidęs susirūpinimas, esą Tarybų Sąjunga nebesuvaldoma, ir pažymėjo, kad toks susirūpinimas yra pagrįstas. Ligačiovas neigė gandus, esą jis siūlęs vartoti karinę jėgą prieš Pabaltijo tautinius sąjūdžius, ta-

čiau aiškino, kad kariuomenės pasiuntimas į Užkaukazę buvusi vienintelė išeitis sustabdyti smurtą, kraujo praliejimus ir pogromus.

x

"Amerikos balsas"
/vasario 4 - 18.30/

Maskvoje šiandien įvyko 200.000 žmonių demonstracija, reikalaujant radikalių reformų ruošiantis rytojaus TSKP CK plenumui, kurio metu gali būti priimti nutarimai, panaikinantys Kompartijos vadovaujantį monopolį. Demonstrantai žygiavo iš Gorkio parko į aikštę prie Kremliaus, skanduodami šūkius, kad būtų panaikintas Konstitucijos 6-sis straipsnis. Dalyviai nešė plakatus, kuriuose išreiškiama parama vadovui Gorbačiovui. Kituose reikalaujama, kad iš pareigų atsistatydintų kietosios linijos Politbiuro narys Jegoras Ligačiovas.

Borisas Jelcinas susirinkusiems pareiškė, kad Komunistų partija turi būti atstatyta ir toliau įgyvendinamos reformos. Kitas radikaliųjų pažiūrų deputatas istorikas Afanasjevas ragino rengti masinius mitingus per ateinančias tris savaites.

x

/vasario 4 - 6.15/

Iš Maskvos pranešama, kad Sovietų Sąjungos Komunistų partija žada svarstyti galimybę nutraukti 70-ties metų Konstitucijos garantuotą valdžios monopolį ir galbūt sutiks leisti šalyje veikti daugiapartinei sistemai. Maskvos radijo leidinys "Interfaks" praneša, kad pasiūlymų projektas dėl radikalių pakeitimų pačioje partijoje bus pateiktas pirmadienį CK posėdyje. Kaip pranešama, projekte neatmetama daugiapartinės sistemos idėja. Tarp kitų, siūloma iš pagrindų pertvarkyti partiją ir panaikinti jos valdžios monopolį, iki 200 narių sumažinti CK sudėtį. Taip pat siūloma praplėsti privačios nuosavybės teises.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/vasario 2 - 19.00/

Prezidentas Bušas pažymėjo, kad Tarybų Sąjungos vadovas Gorbačiovas viešumui ir reformoms yra padaręs daugiau, negu bet kas galėjo tikėtis. Interviu, kuris šiandien paskelbtas amerikiečių dienraštyje "Volstrit džornel", prezidentas pažymėjo, kad Gorbačiovo politika atvedusi prie taikių pokyčių Rytų Europoje, kurių niekas negalėjo numatyti. Bušas sakė pakeitęs savo nuomonę apie Gorbačiovą Maltos susitikime, geriau jį suprantąs ir nesutinka su tarybinių disidentų aiškinimais, esą Amerika daranti klaidą, remdama Gorbačiovą.

x

Leningrado srities partijos komiteto biuras pašalino Jurijų Solovjovą už neetišką elgesį ir kuklumo stoką. TASS'as pranešė, kad buvęs Leningrado srities Kompartijos pirmasis sekretorius, TSKP CK narys Solovjovas atleistas po to, kai biuras vakar išklausė partijos kontrolės komisijos tyrimų rezultatus. TASS'as pranešė, kad yra žinių, jog Solovjovas nusipirkęs užsienietišką automobilį, kai jis vadovavo Leningrado srities Kompartijai nuo 1985 iki 1989 metų. Nepranešama, kokiu būdu automobilis buvo įgytas, tačiau sakoma, kad įsakyta nustatyti, ar kiti partijos bei viešų organizacijų vadovai neįsigijo automobilių neteisėtais būdais. Pažymėdamas, kad Solovjovas yra CK narys, TASS'as pranešė, kad Leningrado srities Kompartijos biuras nutarė reikalą svarstyti ateinančią savaitę įvyksiančiame CK plenume Maskvoje.

x

"Amerikos balsas"
/vasario 4 - 6.15/

Rygoje armėnų ir azerbaidžaniečių atstovai sutarė, jog reikia imtis visų įmanomų pastangų surasti taikingą sprendimą tarpusavio konfliktui. Toks pareiškimas įtrauktas į bendrą komunikatą, kurį Latvijos sostinėje pasirašė Azerbaidžano liaudies fronto ir Armėnijos tautinio sąjūdžio atstovai. Pokalbiams tarpininkavo trijų Pabaltijo respublikų liaudies judėjimai. Latvijos Liaudies fronto atstovas pareiškė, jog armėnai ir azerbaidžaniečiai sutiko iki vasario 15 dienos pasikeisti informacija apie paimtus įkaitus ir juos paleisti iki kovo 1. Abi pusės taip pat sutarė nustatyti tarpusavio pastovius santykius ne vėliau kaip vasario 10 dieną. Latvijos atstovas nurodė, kad susitarimai pradės galioti, kai tiktai komunikatą patvirtins abiejų organizacijų vadovybės.

x

/vasario 4 - 18.30/

Iš Sovietų Sąjungos pranešama, kad vėl atsinaujino susirėmimai tarp armėnų ir azerbaidžaniečių. Armėnijos nacionalinio judėjimo atstovai praneša, kad keliuose Azerbaidžano kaimuose saugumo sumetimais armėnai vėl turėjo palikti savus namus. Armėnų atstovas iš Jerevano šį veiksmą laiko susitarimo, kuris buvo pasiektas Rygoje, tarpininkaujant Baltijos tarybai, sulaužymu. Pasak jo, armėnai negali tartis dėl jokio susitarimo, jeigu tęsiasi tokie pažeidinėjimai.

Kaip žinia, vakar Rygoje buvo priimtas bendras komunikatas, kuriame susitarta užmegzti pastovius ryšius tarp abiejų respubikų ne vėliau kaip vasario 10 dieną, paleisti visus įkaitus iki kovo 1. Kol kas dar negauta jokio atsakymo iš Azerbaidžano liaudies fronto.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/vasario 2 - 19.00/

JAV senatas ir atstovų rūmai priėmė bendrą rezoliuciją Nr.149 dėl Vasario 16-osios. Kaip pažymėjo senato užsienio reikalų komisijos pirmininkas Pelas, ta diena įgauna ypatingą reikšmę šiemet, kai Lietuva, po beveik penkių dešimtmečių svetimųjų valdžioje, imasi atkurti savo nepriklausomybę. Rezoliucijoje sakoma: "Kadangi 1990-ųjų vasario 16-oji yra 72-osios Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo metinės, kadangi 1918-ųjų metų vasario 16-ąją Lietuvos taryba, vienintelė lietuvių tautos atstovė, sutinkamai su pripažinta tautų apsisprendimo teise, paskelbė nepriklausomos ir demokratiškos Lietuvos atkūrimą ir nutraukė visus ryšius, kurie formaliai buvo pajungę Lietuvą kitoms valstybėms, kadangi Lietuva buvo nepriklausoma iki 1940-ųjų metų, kai ją perėmė Tarybų Sąjunga, kadangi JAV priešinasi visoms tironijos bei neteisybės formoms ir palaiko Lietuvos nepriklausomybės reikalą ir kadangi dabar Lietuvoje gyvenanti pavergta tauta savo širdyje laiko amžinai gyvą laisvės liepsną, todėl tebūna JAV senato ir atstovų rūmų kartu nuspręsta, kad 1990-ųjų metų Vasario 16-oji skelbiama Lietuvos nepriklausomybės diena ir prezidentas įgaliojamas bei prašomas išleisti pareiškimą, raginantį JAV gyventojus paminėti šią dieną atitinkamomis iškilmėmis bei renginiais".

x

"Amerikos balsas"
/vasario 4 - 6.15/

Estijoje rusiškai kalbanti mažuma sudarė komitetą priešintis pradėtai kampanijai dėl Estijos nepriklausomybės. TASS'o naujienų agentūra praneša,

kad komitetas buvo sudarytas šeštadienį, reaguojant į Estijos Aukščiausiosios Tarybos deklaraciją dėl jos atsiskyrimo nuo Sovietų Sąjungos. TASS'as nurodo, kad rusų mažumą atstovaujantis komitetas sieks išsaugoti Sovietų valdžią ir pilietines teises. Prieš tai daugiau kaip 2.000 Estijos deputatų patvirtino deklaraciją, pasisakančią už derybas su Kremliumi dėl nepriklausomos Estijos valstybės. Deklaracija paremta 1920 metų Tartu taikos sutartimi, pagal kurią Sovietų Rusija pripažino nepriklausomos Estijos valstybę.

x

/vasario 5 - 6.15/

Jugoslavijoje Slovėnijos respublikos komunistų partija atsiskyrė nuo Jugoslavijos valdančios partijos, nutraukdama daugiau kaip keturis dešimtmečius išsilaikiusią partijos vienybę. Slovėnijos kompartijos vadovybė pareiškė, jog šis žingsnis reiškia galą Jugoslavijos komunistų sąjungai. Sprendimas buvo paskelbtas Slovėnijos kompartijos konferencijoje Liublianoje. Delegatai taip pat nusprendė dabartinį Slovėnijos komunistų sąjungos pavadinimą pakeisti, pasivadinant demokratinio atsinaujinimo partija. Jie nurodė, jog partija paskelbs demokratinę ir reformistinę platformą. Slovėnijos kompartijos vadovas Ribičičius pareiškė, jog jo partija neskatina Slovėnijos atsiskyrimo nuo Jugoslavijos, tačiau pakartojo slovėnų reikalavimą suteikti jiems daugiau sritinės autonomijos.

x

Vatikano radijas

/vasario 2 - 20.00/

Vienas plačiausiai skaitomų Romos dienraščių "Republika" šiomis dienomis atspausdino savo bendradarbio, žymaus žurnalisto Sandro Viole keturius

ilgus straipsnius apie Pabaltijo kraštus. Žurnalistas buvo nuvykęs į Lietuvą, kai joje lankėsi Gorbačiovas. Vėliau apkeliavo taip pat Latviją ir Estiją, nuodugniai susipažindamas su trijų Pabaltijo kraštų padėtimi ir su tuose kraštuose vyraujančiomis nuotaikomis. Jas apibūdina straipsnio antraštės: "Europos ir laisvės ilgesys Pabaltijyje", "Po 50 metų atgimsta savita civilizacija", "Talinas - paskutinioji Atlantida meta kovos iššūkį sovietiniam viešpatavimui", "Kultūringoje Estijoje rusena sukiliminė nuotaika", "Rygoje komunizmas reiškia aplinkos užteršimą", "Latvių rūstybė yra žaliai nusiralvinta". Panašia antrašte pristatomas ir straipsnis apie Lietuvą - "Susierzinimas Vilniuje".

Dienraščio "Republika" bendradarbio straipsnio vedamoji mintis yra ta, kad trys Pabaltijo tautos niekada nesusitaikė su joms primesta svetima priespauda, jaučiasi kultūriniai ir politiniai priklausančios Vakarų Europai ir yra tvirtai pasiryžusios atkurti savo nepriklausomas valstybes, kurios gėdingu nacių ir Sovietų susitarimu buvo neteisėtai išbrauktos iš Europos politinio žemėlapio. Italas žurnalistas ypatingu būdu iškelia tai, kad visos Maskvos pastangos surusinti Pabaltijo tautas liko nesėkmingos. Lietuviai, latviai ir estai liko ištikimi savo papročiams, tautinei kultūrai, religiniam tikėjimui, ypač išsaugojo gyvą laisvės troškimą, kurį dabar pabaltiečiai vienu balsu skelbia pasauliui, reikalaudami, kad jiems būtų sugrąžinta smurtu atimta nepriklausomybė. Jokie sunkumai, jokios politinės kliūtys nebesustabdys pabaltiečių laisvės ir nepriklausomybės siekių, rašo italas žurnalistas.

x

/vasario 3 - 20.00/

Vilniuje Teatro veikėjų sąjungos salėje įvyko eilinis Lietuvos opozicinių politinių partijų, organizacijų ir judėjimų konsultacinis susirinkimas. Nutarta vasario 10 dieną surengti konferenciją dėl nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo raidos. Konferencija organizuoja 1989 metų vasarą atsikūrusi Lietuvos nepriklausomybės sąjunga, kurią sudaro Lietuvos demokratų partija, Lietuvos krikščionių demokratų partija, Tremtinių sąjunga, Lietuvos laisvės lyga, Lietuvos Žaliųjų partija, Tautininkų sąjunga, Šaulių sąjunga, Politinių kalinių gelbėjimo komitetas, Lietuvos Helsinkio grupė "Neolituania", Vilnijos draugija, Lietuvos grįžimo tėvynėn fondas bei Tarptautinio žmogaus teisių komiteto Lietuvos skyrius.

x

"Laisvosios Europos"
radijas

/vasario 2 - 19.00/

Švedijos ekologijos ir energetikos ministrė Dal pasikvietė Lietuvos, Latvijos ir Estijos ministerijų tęisinius veikiančių gamtosaugos komitetų pirmininkus gamtosaugos klausimams aptarti. Trečiadienį užsienio reikalų ministerijoje Stokholme įvykusioje spaudos konferencijoje visi trys Pabaltijo ministrai atvėrė savo respublikų ekologines žaizdas. Lietuvos gamtosaugos komiteto pirmininkas Sabaliauskas pareiškė, kad visam laikui sustabdyta Ignalinos atominės elektrinės trečiojo bloko statyba.

Švedijos valdžia susirūpinusi Ignalinos elektrinės saugumu. Švedija atominės energetikos srityje yra sukaupusi nemažai patyrimo ir galėtų Lietuvai padėti. Anot ministrės Dal, švedai pasirengę atlikti akivaizdinę elektrinės inspekciją, nes nelaimė Ignalinoje savo neigiamomis pasekmėmis tikriausiai paveiktų ir Švediją.

Švedija yra įsteigusi milijonų kronų fondą Švedijai supančių kraštų ekologinėms problemoms spręsti. Ministrė neprasitarė, kiek iš tų lėšų bus skiriama Pabaltijo respublikų naudai. Toji suma esanti valstybės paslaptis. Bet ji pasakė, kad šiuo klausimu, kiek pinigų skirti Pabaltijui, ji greitai padarysianti sprendimą. Švedija galėtų pabaltiečiams iš karto padėti, įtaisydama jiems mokslinę aparatūrą teršimo lygiui stebėti.

x

Vatikano radijas

/vasario 3 - 20.00/

Popiežius Jonas Paulius II šiandien paskelbė pareiškimą, besiruošiant pasaulinei maldos dienai už dvasinius pašaukimus, kuri, kaip kasmet, bus atžymima ketvirtą sekmadienį po Velykų, taigi šiais metais gegužės 6. Dvasinio gyvenimo ugdymu yra sužadinami ir brandinami pašaukimai, pažymi pareiškime popiežius. Dėl to reikia ypatingu būdu rūpintis dvasinio gyvenimo turtinimu. Pats esminis žmogaus pašaukimas, toliau pažymi popiežius, yra atsiekti pilnutinį bendravimą su dievu. O ryšys su dievu kūrėju stiprėją, kai tikintysis dvasiniai save brandina, pasiryžta tapti nauju žmogumi, siekia priartėti prie dievo ir visame kame vykdyti jo įsakymus.

x

/vasario 4 - 20.00/

Popiežius Jonas Paulius II paskelbė kreipimąsi, skirtą 24-tai Pasaulinei socialinės komunikacijos dienai, kuri bus paminėta gegužės 27. Ateinančiai Pasaulinei socialinės komunikacijos dienai yra parinkta tema "Krikščioniškoji geroji naujiena dabartinėje informatikos kultūroje". Popiežius pabrėžė, jog bažnyčia visados privalo būti

kultūrinės žmonijos pažangos centre. Naujomis susisiekimo ir žinių kaupimo priemonėmis bažnyčia gali vis sėkmingiau supažindinti pasaulį su savo mokslu, gali betarpiškai išreikšti savo nusistatymą bet kuriuo rūpimu klausimu. Ateinančią socialinės komunikacijos dieną melskimės, kad visos galimybės, kurias suteikia kompiuterių era, tarnautų žmogui dievo įdiegto pašaukimo vykdymui.

x

/vasario 2 - 20.00/

Lenkijos primo kardinolo Glempo sveikatos būklė yra kiek pagerėjusi, nors tebėra rimta. Kardinolui prieš kelias dienas buvo padaryta operacija nuo kraujo išsiliejimo skrandyje. Sunkiai sergančiam kardinolui Glempui greitai pasveikti telegramomis palinkėjo Lenkijos ministras pirmininkas Mazoveckis, kardinolų kolegijos nariai. Ligonį asmeniškai aplankė naujasis apaštalinis nuncijus Varšuvoje Kovalčik.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/vasario 2 - 19.00/

8 žmonės žuvo, kai šiandien Lietuvoje nukrito tarybinių oro pajėgų transporto lėktuvas. TASS'as pranešė, kad lėktuvas IL-76 nukrito netoli Panevėžio. Į nelaimės vietą nuvykusi speciali komisija tiria nelaimės priežastį.

x

"Amerikos balsas"
/vasario 4 - 20.30/

Prie Viskonsinio universiteto įkurtas Alfredo Seno stipendijų fondas, skirtas Lietuvos studentams, ypač istorikams. Stipendijos fondas sukurtas pagerbti šveicarų kilmės amerikiečių filo-

logui Alfredui Senui, kuris trečiajame dešimtmetyje dėstė Lietuvos universitete Kaune. Stipendininkams sudaromos sąlygos vienerius metus mokytis ar stažuotis Viskonsinio universitete. 1989-1990 mokslo metų stipendininkė yra istorikė Violeta Matulaitė iš Vilniaus universiteto. Viskonsinio universitetas yra valstijos sostinėje Medisone, kuris giminiuojasi su Vilniumi.

Dėl stipendijos galima kreiptis šiuo adresu: prof. Alfred Erich Sen. De_partment of history, university of Visconsin. Medison, Visconsin 53706 USA.

x

Vatikano radijas

/vasario 2 - 20.00/

Šeštadienį Čikagoje laidojama ilgametė Lietuvos generalinė konsulė šiame mieste Juzė Daužvardienė. Ji mirė prieš kelias dienas, sulaukusi 86 metų amžiaus.

Juzė Daužvardienė buvo viena iškiliausių Amerikos lietuvių moterų. Ištekėjusi už Lietuvos diplomato Petro Daužvardžio, kuris daugiau negu tris dešimtmečius buvo Lietuvos generaliniu konsulu Čikagoje, Juzė Daužvardienė - Rauktytė nuo pat jaunystės įsijungė į lietuvių visuomeninę veiklą. Dalyvavo įvairiose lietuvių organizacijose, talkininkavo savo vyrui nepriklausomos Lietuvos atstatyme. Jam mirus, buvo paskirta Lietuvos generaline konsule Čikagoje. Dėl amžiaus pasitraukusi iš Lietuvos generalinės konsulės pareigų, iki mirties rūpinosi Lietuvos reikalais ir gynė Lietuvos nepriklausomybės bylą.

x

"Amerikos balsas" /vasario 3 - 18.30/ "Estijos nepriklausomybės deklaracijos priėnimas"

Vakar Taline, minint Tartu taikos sutarties su Sovietų Rusija 70-ties metų sukaktį, Estijos deputatų suvažiavimas priėmė nepriklausomybės deklaraciją. Plačiau apie tai praneša Linas Rimkus.

Kaip pranešė "Amerikos balso" estų taryba, remdamasi šaltiniais Estijoje, deklaracijoje kalbama apie nepriklausomybę, remiantis būtent 1920 metų Tartu taikos sutartimi tarp Estijos ir Sovietų Rusijos. Suvažiavime dalyvavo Estijos TSR Aukščiausiosios Tarybos deputatai, TSRS deputatai iš Estijos, miestų ir rajonų savivaldybių atstovai, iš viso 2.191 delegatas. Už nutarimą balsavo 2.073, prieš - 101, daugiausiai "Interfronto" nariai, 17 susilaikė. Taip pat sudarytas specialus komitetas, kuriam pavesta vesti derybas su Sovietų Sąjungos vyriausybe dėl santykių sureguliavimo tarp Estijos ir Sovietų Sąjungos, siekiant Estijos respublikos pripažinimo de fakto.

Kaip pranešama, daugelis kalbėtojų pabrėžė, kad Estijos respublikos pripažinimas de jure jau egzistuoja pagal tarptautinę teisę. Omenyje turima JAV bei daugelio kitų Vakarų šalių oficiali politika nepripažinti Pabaltijo šalių inkorporavimo į Sovietų Sąjungą. Taip pat nemažai kalbėtojų reikalavo, kad Sovietų Sąjunga išvestų savo karines pajėgas iš Estijos, kad Estijos jaunuoliai, atliekantys karinę prievolę Sovietų armijoje, būtų sugrąžinti į Estiją ir kad būtų sudarytos atskiros Estijos karinės pajėgos. Estijos AT Prezidiumo pirmininkas Arnoldas Riuitelis pasiūlė, kad derybų komitetą sudarytų beveik visų Estijoje veikiančių politinių partijų bei organizacijų atstovai. Į komiteto sudėtį įtraukta ir Estijos

tautinės nepriklausomybės partija, kuri prieš suvažiavimą ketino siūlyti žymiai radikalesnį variantą, būtent, kad nedelsiant būtų pripažinta Estijos nepriklausomybė de jure. Taip pat, kad būtų išreikštas pritarimas kovo mėnesį rengiamam Estijos piliečių kongresui.

Tautinės nepriklausomybės partija išreiškė nuogąstavimą, kad deputatų suvažiavimas gali pritarti federaciniams ryšiams su Sovietų Sąjunga. Panašų nuogąstavimą buvo išreiškusi ir viena pagrindinių estų išeivių organizacijų - Amerikos estų taryba.

x

"Amerikos balsas" "LPS rinkiminė konferencija"
/vasario 2 - 18.30/

Rytoj Vilniuje įvyks LPS Sąjūdžio rinkiminė konferencija "Lietuvos kelias". Apie numatytą konferencijos programą bei paruošiamuosius darbus praneša SIA korespondentas Rimantas Kanapienis.

Rytoj, vasario 3 dieną, Vilniaus Sporto rūmuose prasidės Sąjūdžio konferencija "Lietuvos kelias". Konferencija suplanuota iš 5 posėdžių. Pirmajame bus kalbama apie politiką, antrasis skirtas ekonomikos, socialinės rūpybos klausimams, trečiasis - kultūrai, nacionaliniams santykiams. Ketvirtasis posėdis bus skirtas Lietuvos kraštų Sąjūdžio kandidatų pristatymui. O penktasis - diskusijoms, Sąjūdžio programos priėmimui.

Sąjūdžio konferencija - renginys, neturintis juridinės galios. Tad tarp antrojo ir trečiojo posėdžių numatytos pietų pertraukos metu per pusvalandį turėtų įvykti Sąjūdžio Seimo sesija. Jos uždavinys - patvirtinti Sąjūdžio remiamų kandidatų į Aukščiausiąją Tarybą sąrašą. Po Seimo sesijos numatyta spaudos konferencija. Penktasis posėdis,

kuriame vyks diskusijos, turėtų būti gana įdomus, nes jo metu gali iškilti įvairiausių iš anksto nesuredaguotų minčių. Pirmasis netikėtumas jau yra šiandien. Seimo tarybos narys, TSRS liaudies deputatas, "Respublikos" laikraščio redaktorius Vitas Tomkus šiandien pareiškė išeinąs iš Sąjūdžio Seimo tarybos. Vitas Tomkus šiuo metu serga ir nuo interviu "Amerikos balsui" susilaikė.

Papasakoti ko tikimasi iš šios konferencijos paprašiau jos organizacinio komiteto pirmininką, Seimo tarybos narį Algirdą Kaušpėdą:

- Sąjūdžio konferencija "Lietuvos kelias" yra mūsų rinkiminė konferencija, kurioje norėtume Lietuvos žmonėms pateikti savo rinkiminę programą. Ta programa bus gan detaliai išdėstyta pranešimais, kurių numatom net 25. Taip pat numatome pristatyti mūsų Sąjūdžio remiamus kandidatus, priimti ne vieną konferencijos dokumentą. Prieš mane čia yra pluoštas dokumentų projektų. Vienas iš jų yra kreipimasis į Lietuvos žmones, į rinkėjus, kuriame yra labai aiškiai išsakyti Sąjūdžio tikslai. Kitas dokumentas yra kreipimasis į pasaulio lietuvius. Jo turinys byloja apie tai, kad mes kviečiame lietuvius atvažiuoti į Lietuvą ir prisidėti prie Lietuvos atgimimo, kartu statyti naują Lietuvą, nes mums labai trūksta šiuolaikinių inžinierių, gydytojų, intelektualų, profesorių, darbininkų. Visko pas mus dabar trūksta. Mes norim pasimokyti iš tų žmonių. Kartu, kad jie apie save organizuotų savotiškas saleles visiškai naujo gyvenimo būdo, naujos darbo kultūros, galbūt ir naujo modernaus mąstymo. Taip pat bus paskelbtas kreipimasis į Lietuvos jaunimą. Jūs žinot, kad Sąjūdis dalyvauja labai aktyviai šiuose rinkimuose į Lietuvos parlamentą. Taip pat labai aktyviai ruošiasi dalyvauti ir rin-

kimuose į vietines tarybas. Tuo būdu, matyt, bus išrinkta nemažai Sąjūdžio žmonių į įvairiausias valdžios struktūras, ir, galima sakyti, kad Sąjūdį reikės iš esmės atnaujinti, galbūt netgi atjaunin-ti. Dėl to mes kreipiamės į Lietuvos jaunimą, tikėdamiesi, kad, besiruošiant antram Sąjūdžio suvažiavimui, kuris įvyks, matyt, balandžio mėnesį, jaunimas dalyvautų labai aktyviai su naujom koncepcijom ir savo energija, jėgomis ir veržlumu. Manau, kad tai pataisys Sąjūdžio sveikatą, jeigu taip galima išsireikšti.

- Algirdai, kiek laukiate delegatų iš visos Lietuvos?

Kaušpėdas:

- Mes kviečiame į konferenciją apie 5.000 žmonių. Konferencijoje visų pirma dalyvaus LPS Sąjūdžio Seimas ir praktiškai kviečiame iš visos Lietuvos grupių įgaliotinius. Tai bus labai platus atstovavimas, platus forumas. Manau, kad ta konferencija ne vien tik propagandinį vaidmenį atliks, bet ir tiesiog sutelks Sąjūdžio gretas. Sąjūdiečiai galės pasikalbėti, pabendrauti gyvu žodžiu, pasikeisti informacija dėl rinkimų. Žodžiu, sukoordinuoti savo veiksmus. Tai yra mūsų vidinis taip pat forumas, kuris leis koordinuoti mūsų veiksmus ir galbūt išeiti į rinkimus dar labiau pasirengus.

- Jūs jau užsiminėte apie kreipimąsi į Lietuvos jaunimą, kviečiantį ateiti į Sąjūdį ir pratęsti Sąjūdžio gyvavimą. Kokia jūsų nuomonė, kaip atsitiks, jeigu dauguma Sąjūdžio keliamų kandidatų bus išrinkti į LTSR Aukščiausiąją Tarybą? Ar į Sąjūdį turės ateiti nauji žmonės, ar tie patys žmonės užims jau kelis postus?

Kaušpėdas:

- Tai yra įdomus ir labai sudėtingas klausimas. Į šį klausimą atsakys tiktai antrasis Sąjū-

džio suvažiavimas. Mano subjektyvi nuomonė yra tokia. Aš manau, kad Sąjūdis turės ateity vis dėlto remti savo žmones tiek parlamente, tiek valdžioje, nes daugelis sąjūdiečių yra nepartiniai. Ir jie turės vis dėlto turėti galimybę pasiremti į tam tikras politines jėgas. Būtent, į Sąjūdį, nes priešingai jie liks vieni tame parlamente. Tai viena pusė. Kita, manyčiau, kad Sąjūdis turėtų būti dar platesnis judėjimas. Aš turiu omeny, kad tai turėtų būti jau nebe persitvarkymo galbūt Sąjūdis, koks buvo pradžioje, bet jau turbūt Lietuvos nepriklausomybės Sąjūdis. Jis turėtų šiek tiek dar eiti toliau, apimti visas demokratines jėgas. Aš turiu omeny Laisvės lygą, jaunimo tam tikrus judėjimus, galbūt ir kai kurias partijas, kurios stovėjo šiek tiek nuošaliau Sąjūdžio. Ir tik tokiu būdu, jeigu mes sudarysim labai stiprią demokratinių jėgų koaliciją, kitais žodžiais pasakius, Lietuvos nepriklausomybės Sąjūdį, mes galėsime iš tiesų būti valdžioje ir atlaikyti Komunistų partijos poziciją.

x

/vasario 3 - 18.30/

Šiandien - Sąjūdžio rinkiminė konferencija. SIA korespondentas Rimantas Kanapienis pakvietė kelis deputatus pakomentuoti jos eigą. Kviečiame pasiklausyti.

A.Smailys:

- Įvertinant šitą konferenciją, jos reikšmę Lietuvai, Lietuvos ateičiai, galima pasakyti, kad pranešimai yra tikrai originalūs. Keliama labai daug naujų idėjų, ieškoma kelių artimam Lietuvos nepriklausomybės periodui. Tačiau galima pažymėti, kad pranešimuose trūksta tarptautinio konteksto. Mes negalim išeiti izoliuotai į nepriklausomybės kelią, neatsižvelgdami į labai sudėtingą tarptau-

tinę situaciją ir situaciją, kuri klostosi pačioje Tarybų Sąjungoje. Pavyzdžiui, pirmadienį vyks CK plenumas. Ir labai neaišku, kas ten gali atsitikti, koks Gorbačiovo likimas gali būti. Tačiau bendrai aš vertinu konferenciją tiktai teigiamai.

A.Nasvytis:

- Pirmoji konferencijos pusė, mano manymu, klostosi visiškai neblogai. Pritarčiau gerbiamo Smailio nuomonei, kad galima pasigesti tiktai konteksto, tai yra, konferencijoje nagrinėjamų klausimų sąlytyje su Tarybų Sąjunga ir su Europa. Bet saviems reikalams, man atrodo, dėmesio pakanka. Aš galvoju, kad konferencija tikrai naudinga, ypatingai šiame priešrinkiminiame periode. Tie dokumentai, kurie bus patvirtinti, ypatingai rinkiminė programa, rimtai parengta. Aš galvoju, kad šioj priešrinkiminėj kovoj mes konferenciją turim įvertinti tikrai teigiamai.

A. Bukys:

- Nuomonė gal skirsis kiek, sutinkamai su kitų delegatų iš didelių miestų. Nuomonė tokia, kad pranešimai, jeigu jie būtų pasakyti truputį anksčiau, jie didesnę vertę turėtų. Dabar daug kas yra ir paprastiems žmonėms žinoma, ir rajonų gyventojams. Šiuo metu nuomonių skirtumas tarp miesto ir kaimo gyventojų yra didelis. Kaime, rajonuose žmonės šiuo metu yra nusivylę Sąjūdžiu. Į Sąjūdį, ypač rajonuose, suėjo žmonės, siekiantys savo tikslų. Kitaip pasakius, pervertę savo kailį, nesugebėję savo tikslų pasiekti per kitą liniją, stengiasi eiti per Sąjūdį. Šiuo metu būtina, kad ir mūsų, Biržų rajone, nuo tokių žmonių reiktų Sąjūdžio tarybose apsivalyti. Šiuo metu vykstanti konferencija turėjo būti suvažiavimo kompetencijoje. Mūsų eilinių, paprastų rajono gyventojų nuomone, šiuo metu

būtina atnaujinti Respublikos Sąjūdžio Seimo tarybos sudėtį. Būtinai pusės, ar net daugiau. Nesuprantama dar daugeliui žmonių, reiktų aiškiau paaiškinti, kas darosi, kad iš Seimo tarybos grupė žmonių perėjo netgi į Komunistų partijos biurą. Kokiais keliais jie ten pateko. To daugelis eilinių gyventojų nesupranta.

P.Vaitiekūnas:

- Konferencijoje pavyko surinkti tam tikrų idėjų banką. Visų pirma tai liečia mūsų būsimus politinius sprendimus ir santykius su išeivija. Pranešime aš pamačiau labai įdomių minčių. O apskritai, kad tokia konferencija įvyko, žymiai viršija jos turinio vertę ir reikšmę. Lietuva pamatė, kad Sąjūdis gyvas, Sąjūdis veikia, ir Sąjūdis, kaip kažkada išsireiškė Kaušpėdas, demonstruoja savo sveikatą.

A. Skučas:

- Aš nepatenkintas šia konferencija todėl, kad nebuvo renkami delegatai, tačiau dalyvauja Sąjūdžio įgaliotiniai palaikyti koordinacinius ryšius tarpusavyje. Galima sakyti, kad čia yra ne konferencija, o įgaliotinių konsultacinis pasitarimas. Iš esmės ši konferencija neturi juridinės galios, išskyrus tai, ką Seimas priims. Antras dalykas, nebuvo rengiama kaip tribūna Sąjūdžio kandidatams. Peržiūrėjus sąrašą, iš 26 kalbėtojų tiktai 4 ar 5 yra nauji žmonės, dar nelabai žinomi. Kitaip tariant, kalba tie patys ir jokios reiklamos naujiems Sąjūdžio kandidatams nedaroma.

J. Dževečka:

- Konferencijos pradžia buvo labai efektinga. Labai patiko atidarymas. Bet visumoj konferencija, sakyčiau, labai vidutiniško lygio. Tai grynai reklaminis šou. Tiesa, yra gerų pranešimų. Labai patiko Vytenio Andriukaičio pasisakymas apie sveika-

tos būklę ir vystymosi kelius, kai kurie ekonomistų pasisakymai. Tiktai blogai, kad tarp mūsų ekonomistų nėra sutarimo. Kiekvienas kalba žiūrėdamas iš savo kiemo. Bendros nuomonės nesimato. Kai kurie pranešimai būtų buvę geri prieš du metus, o gal ir anksčiau. O dabar kai kurie žodžiai yra tiek nuvalkioti, kad klausytis šiuntąjį kartą jau nebeįdomu.

V.Krikščiūnas:

- Ši konferencija prieš rinkimus yra būtina. Ji nėra tokia darbinga, nes daugiau panaši į progini renginį, bet prieš rinkimus renginys turėjo būti būtinai. O Sąjūdžio suvažiavimas, kuris numatytas balandžio mėnesį, manau, numatytas pačiu laiku. Jis turėtų spręsti Sąjūdžio kaip organizacijos likimą, nes po rinkimų bus jėgų pasiskirstymas.

- Jūsų nuomone, ar naudinga Lietuvai konferencija?

V. Krikščiūnas:

- Prieš rinkimus Sąjūdžiui ji buvo reikalinga. Manau, tuo pačiu ir Lietuvai. Nors nebus čia priimta svarbių dokumentų, bet kaip pasiruošimas rinkimams ji buvo būtina.

x

"Amerikos balsas" /vasario 5 - 6.15/ "Socialinės apklausos konferencijoje "Lietuvos kelias" duomenys"

Užvakar Vilniuje suruoštoje Lietuvos Sąjūdžio rinkiminėje konferencijoje "Lietuvos kelias" buvo išdalinta anketa, prašant konferencijos dalyvius pateikti savo nuomonę apie Sąjūdį, jo organus ir apie artėjančius rinkimus. Mūsų korespondentas Romas Sakadolskis Vilniuje apžvelgia apklausos duomenis.

Didelė dauguma, net 9 iš 10-ties, konferencijos "Lietuvos kelias" dalyvių yra nuomonės, kad 60 procentų, arba daugiau, Lietuvos gyventojų balsuos

už Sąjūdžio remiamus kandidatus į LTSR Aukščiausiąją Tarybą per vasario 24-osios rinkimus. 8 iš 10-ties mano, kad Sąjūdis laimės ir rinkimus į vietines tarybas kovo mėnesį. Taip pat 83 procentai apklaustųjų pasisako už tai, kad artimiausiu metu būtų paskelbta Lietuvos nepriklausomybė. Tik 8 procentai pareiškė manąą, jog nereikia skubėti, į nepriklausomybę reikia eiti etapais. Šie duomenys rodo, koks didelis Sąjūdžio darbuotojų pasitikėjimas būsimų rinkimų rezultatais ir ko tikimasi iš naujos sudėties Aukščiausiosios Tarybos. Būtent, greito nepriklausomybės paskelbimo.

Apklausą paruošė sociologė Regina Tamošiūnienė, Lietuvos Mokslų Akademijos Filosofijos-sociologijos instituto vyr. mokslinė bendradarbė. Apklausti buvo trečdalis konferencijos "Lietuvos kelias" dalyvių, daugiau kaip 1000 žmonių. Duomenys rodo, kad dauguma jų, 60 procentų, yra Sąjūdžio grupės nariai, neužimantys pareigų Sąjūdžio organuose. 78 procentai nepriklauso jokiai politinei partijai. 16 procentų yra Komunistų partijos nariai. Didžioji dauguma - 74 procentai - nekandidatuoja nei į Aukščiausiąją, nei į vietines tarybas.

Iš apklausos duomenų ryškėja Lietuvos sąjūdininkų požiūris į organizaciją ir jos ateitį. Paklausti, jeigu daugelis Sąjūdžio remiamų kandidatų bus išrinkti į Aukščiausiąją Tarybą ir vietines tarybas, ar Sąjūdis turėtų išlikti, 84 procentai pareiškė "taip". Paklausti, o jeigu Sąjūdis pralaimėtų ir pirmuosius, ir antruosius rinkimus, beveik du trečdaliai pareiškė, kad Sąjūdis turėtų išlikti visos Lietuvos judėjimu. 13 procentų pasisakė už Sąjūdžio tapimą koalicija prieš LKP. 8 procentai už tai, kad Sąjūdis taptų nauja partija.

Pastebėtina, kad nežiūrint kritikos, kuri pastaruoju metu taikoma Sąjūdžio vadovybei, ypač

Sąjūdžio Seimo tarybai, iš pačios organizacijos gretų 80 procentų apklaustųjų pareiškė, jog Sąjūdžio tarybos veiklą vertina gerai arba labai gerai. Savo veiklą daugiau kaip pusė apklaustųjų įvertino patenkinamai, nurodydami, kad dirbo pagal galimybes. Tačiau 27 procentai pareiškė, jog dirbo per mažai. Beveik du trečdaliai nurodė, kad darbovietėje pritariama, arba toleruojama jų kaip sąjūdininkų veikla. Paklausti, kas šiandieniniame jų gyvenime svarbiausia, 38 procentai pareiškė - Sąjūdis, 31 - šeima, 26 - darbas. 57 procentai nurodė, kad jų šeimos nariai nėra aktyvūs sąjūdininkai, bet ir neabejingi. Paklausti, ar jie jaučia nuoskaudą dėl to, kad stovintys ant aukštesnio laiptelio Sąjūdžio žmonės tinkamai neįvertina jų pastangų, pusė jų pareiškė, kad nuoskaudų nejaučia. 36 procentai pareiškė, kad dirbant Sąjūdžių nuoskaudų negali būti.

Iš šios anketos rezultatų ryškėja, kad Sąjūdžio gretose yra labai didelis idealizmo koeficientas. Drauge jaučiamas ganėtinai tvirtas užnugaris šeimoje ir darbovietėje. Taip pat vyrauja nusistatymas, kad Sąjūdis nėra tik politinis įrankis laimėti rinkimus, o judėjimas, turintis tikslą atstatyti Lietuvos nepriklausomybę.

x

"Amerikos balsas" "Interviu su Petru Vaitiekūnu"
/vasario 4 - 18.30/

Vilniuje Rytų Europos demokratinių judėjimų atstovai svarsto aktualiausius nūdienos klausimus. Su forumo organizatoriumi Petru Vaitiekūnu kalbasi SIA korespondentas Rimantas Kanaplenis.

- Šiandien Vilniuje Vidaus reikalų ministerijos Kultūros ir sporto rūmuose prasidėjo Rytų Europos demokratinių jėgų forumas. Šio forumo organizatorius ir vedantysis - Sąjūdžio Seimo narys Petras

Vaitiekūnas. Taigi ir klausimas jam. Koks tikslas šio forumo ir kaip sekasi jį organizuoti?

Vaitiekūnas:

- Forumo tikslas yra trys temos. Pirmoji tema susijusi su nepriklausomų informacinių agentūrų darbo patirtimi, organizuojant jas tiek Tarybų Sąjungoj, tiek Pabaltijo, tiek Rytų Europos šalyse. Antra tema susijusi su nepriklausomu darbininkų judėjimu, taip pat Sąjungoje ir Rytų Europoje. Trečia tema - tai jaunimas ir armija, susijusi su plintančiu judėjimu jaunimo tarpe atsisakyti tarnybos Tarybinėje Armijoje. Tai yra formalioji pusė. Žymiai svarbesnė, mano akimis žiūrint, yra neformalioji forumo pusė, kada lyderiai susipažįsta vienas su kitu ir žino vienas kitą asmeniškai. Žino, ko galima laukti iš kiekvieno, kokioj srity dirba, kokias formas renkasi - organizacines ar konceptualines. Man atrodo, kad ši forumo pusė bus mums svarbesnė.

- Tai Rytų Europos demokratinių jėgų forumas. Gal galėtumėte pavardinti demokratines jėgas, iš kokių šalių jos yra ir kokie čia yra lyderiai atvykę šitų demokratinių jėgų?

Vaitiekūnas:

- Iš Lenkijos yra atvykę "Solidarumo" informacinės tarnybos atstovai, iš Čekoslovakijos dalyvauja pilietinio forumo atstovai, vienos pačios įtakingiausios jėgos Čekoslovakijoje atstovai. Vengrijos atstovai yra iš jaunimo demokratinio forumo, iš demokratinio forumo, iš laisvųjų demokratų organizacijų. Yra atstovai iš Bulgarijos. Tačiau didžiausias skaičius atstovų forume yra iš Rusijos demokratinių judėjimų, iš Tarybų Sąjungos respublikų frontų.

- Šį demokratinių jėgų forumą organizavo Sąjūdis. Kokių tikslų siekia Sąjūdis, šaukdamas tokį nepigiai kainuojantį renginį Vilniuje?

Vaitiekūnas:

- Tai yra asmeniniai kontaktai, asmeninės pažintys, kurios mums yra būtinos, jeigu mes norime įsilieti į Rytų Europos procesų tėkmę. Tokie žingsniai, labai svarbūs žingsniai, apie kuriuos, aš manau, galėsime pranešti artimiausioje ateityje, jau yra padaryti.

x

---

Atsp. 21 egz.
Išsiųsta asmeniškai
D - G

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS
2

# radijo biuletenis

53

1990-02-05

"Laisvosios Europos" radijas
/vasario 5 - 19.00/

Pranešimai

Visi keturi Lietuvos savarankiškos Komparti-jos Centro Komiteto sekretoriai, įskaitant Bra-zauską, dalyvauja TSKP CK plenume. Vilniaus radi-jas pažymėjo, kad į plenumą pakviesti ir Maskvai ištikimos Lietuvos Kompartijos atstovai.

Šiandien prasidėjęs TSKP Centro Komiteto ple-numas sušauktas partijos suvažiavimo datos ir dar-botvarkės aptarimui bei svarstymui padėties Lietuvoje. Bus svarstomas ir reformų Tarybų Sąjun-goje klausimas.

Atidarymo kalboje Generalinis Sekretorius Gor-bačiovas ragino spalio mėnesį numatytą suvažiavimą sušaukti jau anksčiau, birželio gale ar liepos pra-džioje, pranešė Vakarų korespondentai Maskvoje. Vienas suvažiavimo plenumo dalyvis Olegas Nefiodo-vas pranešė Vakarų žurnalistams, kad Gorbačiovas plenume sakęs, jog tarybiniai piliečiai gyvena ir dirba daugiapartinėje sistemoje.

Vakarų korespondentai savo pranešimuose remia-si plenumo dalyvių žodžiais, nes oficialių žinių apie plenumo darbą kol kas dar nebuvo. TASS-as pra-nešė, kad šiandien plenume kalbėjo CK narys Jelci-nas bei Latvijos ir Baltarusijos Kompartijų pir-mieji sekretoriai Vagris ir Sokolovas.

x

"Amerikos balsas"
/vasario 5 - 18.30/

TASS-as praneša, kad Sovietų vadovas Michailas Gorbačiovas, kalbėdamas TSKP Centro Komiteto plenu-me, paragino Kompartijos vadovus atsisakyti Sovietų Konstitucijoje duodamo valdžios monopolio. Gorbačio-

vas pabrėžė, kad jis ir toliau kovos išlaikyti partijos vadovavimą Sovietų visuomenėje, tačiau tai turi būti atlikta demokratinio proceso rėmuose. Gorbačiovas taip pat tvirtino, kad laikas įstatymiškai pripažinti daugiapartinę sistemą Sovietų Sąjungoje, nes ji, pasak jo, faktiškai jau egzistuoja. Gorbačiovas taip pat ragino paankstinti Kompartijos suvažiavimą, kuris, kaip manoma, patvirtins radikalias reformas. Gorbačiovas pasakė, kad suvažiavimas, kurį buvo numatyta rengti spalio mėnesį, turėtų įvykti birželio arba liepos mėnesį. Pasak pranešimų, Gorbačiovas nenurodė, kokias grupes būtų galima įteisinti daugiapartinėje sistemoje. Gorbačiovas įspėjo, kad daugiapartinė sistema neišspręs visų problemų. Jis pareiškė, kad plenume tikisi karštų debatų, tačiau tvirtino, kad partijai reikia naujų idėjų.

Kaip žinia, vakar Maskvoje įvyko masinis prodemokratinis mitingas, sutraukęs virš 200.000 žmonių. Sovietų televizija pranešė, kad tai didžiausia politinė demonstracija nuo 1917 metų bolševikų revoliucijos.

x

"Amerikos balsas" "TSKP CK plenumas"
/vasario 5 - 18.30/

Šiandien Maskvoje prasidėjo TSKP Centro Komiteto plenumas. Manoma, kad šis plenumas yra istorinis. Laukiama, jog iš esmės pasikeis tiek Kompartijos politika, tiek vadovaujančių kadrų sudėtis. Plenumas vyksta vakarykščių masinių demonstracijų Maskvoje šešėlyje. "Amerikos balso" korespondento Nešneros straipsnį skaito Saulius Sužiedėlis.

TSKP Centro Komiteto plenumas vyksta tokiu metu, kai Kompartija ir jos vadovybė aštriai puolamos dėl nesugebėjimo pravesti radikalias reformas. Vis labiau

didėjančios kritikos akivaizdoje atrodo, kad šis Kompartijos Centro Komiteto plenumas aptars pagrindinius pokyčius Kompartijos platformoje, įskaitant partijos valdžios monopolio panaikinimą ir daugiapartinės sistemos įvedimą. Prieš keletą metų šios dvi sąvokos buvo neįsivaizduojamos.

TSKP plenumas vyksta dieną po to, kai daugiau negu 200.000 reformų šalininkų demonstravo Maskvoje, reikalaudami panaikinti Kompartijos valdžios monopolį. Mitinge dalyvavę kalbėtojai ragino pašalinti konservatyviuosius Centro Komiteto narius. Buvęs Politbiuro narys Borisas Jelcinas pareiškė, kad šis Centro Komiteto plenumas - tai paskutinis Sovietų Kompartijos šansas.

Šiandien "Pravdoje" paskelbtame pareiškime Sovietų vadovas Michailas Gorbačiovas rašo, kad Kompartija nesiskelbia turinti valdžios monopolį, tačiau Gorbačiovas taip pat pabrėžė, jog dabartinė sistema neišspręs visų problemų. Pasak Gorbačiovo, Sovietų Kompartija norinti tartis su visomis jėgomis, siekiančiomis socialistinės visuomenės atsinaujinimo. Sovietų vadovas taip pat tvirtino, kad į Kompartiją turinčios įeiti naujos jėgos. Penktadienį kalbėdamas šachtininkų susirinkime, Gorbačiovas pareiškė, kad jis tikisi karštų debatų Kompartijos Centro Komiteto plenume, kuris, manoma, užsitęs dvi ar tris dienas.

Maskvos radijo žinių agentūra "Interfaks" praneša, kad Kompartijos Centro Komiteto plenumui siūloma panaikinti partijos valdžios monopolį , įtvirtintą 6-ame Sovietų Konstitucijos straipsnyje. Pasak "Interfakso", pasiūlymo projektas neatmeta daugiapartinės sistemos galimybės. Tuo tarpu TASS-as paskelbė, kad dabartinis Centro Komiteto plenumas nuspręs Sovietų Sąjungos Komunistų partijos likimą.

Vakar įvykusi demonstracija Maskvoje ir dabar

vykstantis dramatiškas Centro Komiteto plenumas rodo, kaip smarkiai Rytų Europos įvykiai yra paveikę Sovietų Sąjungos politinę padėtį. Prieš keletą mėnesių Prancūzijos prezidentas Fransua Miterenas pareiškė, kad Gorbačiovo paskatinti pokyčiai Rytų Europoje, tai kaip bumerangas, kuris apsisukęs pataikys ir į Maskvą.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/vasario 5 - 19.00/

Vakar Maskvoje daugiau kaip 200.000 demonstrantų reikalavo demokratijos reformų. Liaudies deputatas Jelcinas miniai kalbėjo, kad šiandien prasidėjęs TSKP plenumas - tai paskutinė galimybė sudemokratinti partiją. Dviejų amerikiečių laikraščių pranešimus pateikia Saulius Kondrotas.

Du tarybiniai laikraščiai sekmadienį išspausdino straipsnius, kritikuojančius Komunistų partijos Centro Komitetą, kaip pasenusią konservatyvią biurokratinę instituciją, nesugebančią vykdyti demokratinių reformų. Centro Komitetas kaip vandens lašas atspindi visas būdingas sistemos savybes ir defektus, kuriuos mes paveldėjome po draugo Stalino, rašo Vladimiras Sazonovas laikraštyje "Moskovskij komsomolec". Šiek tiek kitokią jo straipsnio versiją išspausdino ir masiniu tapęs savaitraštis "Argumenty i fakty". Pastarąjį straipsnį sekmadienio vakare aptarė sąjunginė televizija. Straipsnio pagrindinė mintis yra ta, kad negalima atnaujinti partijos, neatnaujinus Centro Komiteto. Pasak autoriaus, 61% Centro Komiteto narių yra pensininkų amžiaus. Dauguma jų posėdžiauja tenai jau kokius 10 metų. Sazonovas taip pat apkaltino CK narius neprofesionalumu ir nekompetentin-

gumu. Užtektų vienos rankos pirštų suskaičiuoti, kiek tarp jų esama tikrų ekonomistų ir teisininkų.

Sazonovo analizė buvo paskelbta CK pirmadienio plenumo išvakarėse. Šis plenumas turi parengti rudenį įvyksiančio XXVIII partijos suvažiavimo platformą. Šios publikacijos atrodo kaip aukšto lygio bandymas, tikriausiai diriguojamas paties Gorbačiovo, užčiaupti burnas konservatyviems reformų kritikams. Matomai tos pačios kampanijos dalis yra ir valdžios sankcionuota masinė demonstracija prie Kremliaus sienų. Demonstrantai reikalavo paleisti Centro Komitetą, kol suvažiavimas neišrinks naujo. Be to, jie norėjo, kad plenumo posėdžius transliuotų radijas bei televizija. Nesvarbu, ar šis reikalavimas bus patenkintas, rašo laikraščio "Baltimor san" korespondentas, jis atspindi žmonių nepasitenkinimą tuo, kad dviejų ankstesnių plenumų darbai taip ir liko nepaskelbti.

Sazonovas ne tik pabrėžė CK senyvą amžių, bet ir paaiškino, kad jie atstovauja partijai, vyriausybei ir kariškių biurokratijai. Statistika rodo, rašo jis, kad 500 iš 562 narių, išrinktų į CK per XXVII partijos suvažiavimą, patys dirba šiuose biurokratijos organuose. Sazonovas nepaminėjo CK sudėties tautybių aspekto, tačiau anksčiau spausdintos biografijos rodo, kad šioje institucijoje visišką daugumą sudaro rusai ir kiti slavai, o neslaviškų tautybių tėra nežymi saujelė. Pavyzdžiui, Politiniame biure tėra vienas vienintelis ne slavas. Tai TSRS užsienio reikalų ministras gruzinas Ševardnadzė. Pereitą rugsėjo mėnesį į CK sekretoriatą buvo rekomenduotas totorius Ustmanovas. Rusai sudaro vos pusę visų TSRS gyventojų, sako amerikiečių žurnalistas. Šalies problemų sąraše nacionalizmas, ko gero, yra pačioje pirmoje vietoje, todėl toks menkas tautybių atstovavimas partijos vadovybėje yra rimtas trūkumas.

Maskvos radijo [illegible] tarnybos žinių agentūra "Interfaks" šeštadienį pranešė, kad Gorbačiovas ketina pasiūlyti, kad Politbiuras būtų pakeistas Politiniu vykdomuoju komitetu, į kurį įeitų visų TSRS respublikų atstovai. Jis taip pat nori sumažinti Centro Komitetą iki 200 narių, kurių 10% būtų atnaujinama tarpsuvažiaviminiais laikotarpiais. Tačiau Sazonovas mano, kad to neužtenka ir kad tarpuose tarp suvažiavimų reikia atnaujinti vieną trečdalį CK narių. Taip pat kiekvienas, kuris palieka savo postą dėl amžiaus ir sveikatos, turėtų automatiškai pasitraukti ir iš partijos centro organų.

Mažiau kaip prieš mėnesį prezidentas Gorbačiovas susitiko su maištingais lietuviais ir nesėkmingai bandė atkalbėti juos nuo nepriklausomybės reikalavimų, pradeda savo straipsnį laikraštyje "Niujork taims" žurnalistas Keleris. Prieš dvi savaites Gorbačiovas pasiuntė kariuomenę į Azerbaidžaną. Šiandien tasai politikas magas vėl scenoje, pasirengęs kitam veiksmui. Pirmadienį jis pradeda spektaklį, kuris, jeigu pasiseks, pakeis visos Komunistų partijos ateitį. Gorbačiovo planas labai paprastas ir akivaizdus, rašo Keleris. Visų pirma jis nori prijaukinti Komunistų partiją, neutralizuodamas gvardijos likučius ir atnaujindamas partijos programą. Tuo pat metu jis stengiasi paversti prezidentūrą ir įstatymų leidžiamuosius organus tvirtais valdžios židiniais. Tada jis greičiausiai perduos partijos vadovo pareigas kokiam nors pasitikėjimo vertam bendražygiui ir visą savo dėmesį sutelks į savo, kaip prezidento, uždavinius. Vienas žurnalistas neseniai pažymėjo, kad kaip partietis Gorbačiovas, be abejo, norėtų, kad partija liktų galinga, tačiau kaip patriotas jis pasiruošęs paaukoti partiją vardan šalies išlikimo.

Partija sparčiai neteko autoriteto. Vis daugiau kontrolės perima demokratiškos valstybės institucijos,

ir Gorbačiovas yra pasirengęs permainoms, kurioms seniai priešinasi daugelis konservatorių. Jis paruošė projektą, pagal kurį būtų atsisakyta 6-ojo tarybinės Konstitucijos straipsnio, suteikiančio partijai valdžios monopolį. Planas taip pat numato, kad būtų atsisakyta partijos kategoriško nusistatymo prieš privačią nuosavybę žemės ūkyje ir pramonėje. Centras liautųsi griežtai kontroliavęs ideologiją. Partija taptų atviresnė nuomonių įvairovei. Gorbačiovas nori paskubinti partijos suvažiavimą, lig šiol užplanuotą spalio mėnesį. Suvažiavimas galutinai įtvirtintų naująją partijos platformą ir paženklintų naują posūkį Tarybų Sąjungos kelyje į ateitį.

x

"Amerikos balsas" /vasario 5 - 18.30/

"Apie Vilniuje pasibaigusį piketą"

Šiandien Vilniuje, prie Saugumo komiteto rūmų, baigtas dvi savaites vykęs piketas, kurio dalyviai reikalavo neišvežti ir nenaikinti ten sukauptos medžiagos, dokumentuojančios Saugumo veiklą. Plačiau apie tai iš Vilniaus praneša mūsų korespondentas Romas Sakadolskis.

Piketas prie Saugumo komiteto rūmų buvo pradėtas sausio 23 dieną Sąjūdžio Seimo tarybos narių Romualdo Ozolo ir Kazimiero Motiekos iniciatyva. Jis užbaigtas šiandien trumpu mitingu, kuriame kalbėjo tremtinių organizacijos pirmininkas Žukauskas ir Seimo tarybos narys, TSRS liaudies deputatas Bronius Genzelis. Susirinko apie 200 žmonių. Mitingui pasibaigus, profesoriaus Genzelio paklausiau, kodėl nutarta šią akciją baigti dabar.

Genzelis:

- Dėl to, kad mes tikimės, jog Aukščiausiojoj Taryboj Saugumo klausimas bus svarstomas. Bet jeigu į

dienotvarkę nebus oficialiai įtrauktas, tai šis klausimas neišvengiamai iškils, nes aš, kaip TSRS Aukščiausiosios Tarybos deputatas, ir Ozolas, kaip ir vienos, ir kitos deputatas, mes sutarėm, kad kelsime ir reikalausime oficialiai į dienotvarkę įtraukimo.

- Kada galima tikėtis, kad šis klausimas iškils? Rytoj Aukščiausioji Taryba susirenka, tačiau deputatai išsibarstys po Lietuvą, o trečiadienį jau susirinks posėdžio pačiame Vilniuje. Tai ar tada bus iškeltas tas klausimas?

Genzelis:

- Tada bus iškeltas.

Profesorius Genzelis paaiškino, kad Saugumo archyvus būtina išsaugoti ne tik tam, kad nustačius jo veiklą tamsiausiais pokario metais.

Genzelis:

- Mes žinome, kad Saugumas visą laiką infiltravo ir anksčiau tam tikrus asmenis, ir aš įsitikinęs, kad ir dabar infiltruoja į visus judėjimus, kurie yra. Ir jeigu archyvai bus sunaikinti ar jie bus išvežti, tai reiškia, mes negalėsime atsakyti į klausimą, kas yra kas. Ir juo labiau, jeigu bus išvežti tie archyvai, tai mes visą laiką galėsime galvoti, kad galės tie infiltrantai ir toliau veikti mūsų valstybingumo nenaudai.

Šį trečiadienį, vasario 7 dieną, pusę dešimtos ryto, kuomet sesijos posėdžio rinksis Aukščiausiosios Tarybos deputatai, ruošiamas piketas prie Aukščiausiosios Tarybos rūmų. Pakviečiau Albertą Žilinską, Komunalinio ūkio projektavimo instituto ekonomistą, papasakoti apie šią akciją.

Žilinskas:

- Poryt, pusę dešimtos, prie Aukščiausiosios Tarybos vėl piketas. Jo tikslas - atkreipti Aukščiausiosios Tarybos deputatų dėmesį į šito klausimo svarbą. Saugumo archyvai - tai neįkainojamas fondas Lietuvos

istorijai. Nieku kitur tokios [illegible] nėra, ir jeigu ji pražus, tai iš Lietuvos istorijos šitas puslapis bus didele dalimi išbrauktas.

- Iš šalies stebint atrodytų, kad gal labai šaunus, bet bergždžias darbas. Juk Saugumas, pasakyta viešai visiems, kad jis dirba Maskvai, ir niekaip kitaip. Kodėl jūs manote, kad galima išvis šį klausimą kaip nors pakreipti?

Žilinskas:

- Mes esam įsitikinę, kad pagal dabar veikiančią Konstituciją Saugumo komitetas juk yra sąjunginės-respublikinės priklausomybės organizacija. Reiškia jis turi priklausyt ir Respublikos valdžios organams, turi būti atskaitingas jiems. Todėl Aukščiausioji Taryba turi pilną teisę spręsti šituos klausimus ir reikalauti, kad jos priimti įstatymai būtų vykdomi, ir komiteto pirmininkas, kuris atsisako vykdyti Respublikos įstatymus, negali būti šio komiteto pirmininku. Juk jį tvirtino Aukščiausioji Taryba savo sprendimu, Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsaku jis skiriamas į darbą, tai kaip jisai gali dirbti savo darbe, jeigu jis nevykdo Respublikos įstatymo?

- Profesoriau Genzeli, ar jūs, kaip liaudies deputatas ir dalyvaujantis Aukščiausiosios Tarybos sesijose, ar jūs tikitės, kad generolas Eismuntas bus atstatytas iš pareigų?

Genzelis:

- Nu, čia turbūt problema yra ne generolo Eismunto asmenyje. Aš tikiuosi, kad jis bus atstatytas, bet yra reikalas turbūt tame, kad kas vietoj jo bus. Ir svarbiausia visgi pakeisti Saugumo statusą, kad Saugumas būtų ne Maskvos rezidentūra Lietuvoje, bet tai būtų įstaiga, ginanti Lietuvos interesus. Kaip mes matome, Eismuntas to nedaro. Vienas Kauno Saugumo majoras yra "Tiesoje" pareiškęs, kad Eismuntas

kaip tik iškelia dabar į vadovaujančius postus asmenis, kurie prisidėję prie politinių bylų fabrikavimo. Nu, tai toks žmogus, aišku savaime, jau jis už tai turi būti atsakingas. Ir aš galvočiau, aš čia nekalbu apie Eismuntą, bet apie visus tuos, kurie naikina archyvus, kad jie yra valstybiniai nusikaltėliai, ir Aukščiausioji Taryba turi sudaryti atatinkamą komisiją ištirti ir traukti baudžiamojon atsakomybėn kaip valstybinius nusikaltėlius.

- Labai ačiū jums.

x

"Amerikos balsas" Žinios

/vasario 5 - 18.30/

Maskvos radijas pranešė, kad Latvijos Liaudies frontas nurodė, jog Fronto tarybos pirmininkas Janas Skaparsas ketina atsistatydinti iš Komunistų partijos. Skaparso ketinimas paskelbtas netrukus po Latvijos Liaudies fronto vadovo Dainio Ivanso pasitraukimo iš Kompartijos. Ivansas yra pareiškęs, kad Liaudies fronto nariai, galvojantys grąžinti partinius bilietus, turėtų tai atlikti dabar.

x

/vasario 5 - 20.30/

Šiandien Pekiną pasiekusiame Mongolijos naujienų pranešime sakoma, jog Mongolijos kompartijos Politbiuro narys Namsrajus apkaltino buvusį Mongolijos vadovą J.Cedenbalą terorizmu. Namsrajus pareikalavo, kad dabar 73 metų Cedenbalas, kuris valdžioje išbuvo 32 metus, atsakytų už trečiojo ir ketvirtojo dešimtmečių politinius valymus, kurių aukomis tapo 30.000 žmonių. Jis taip pat apkaltino Cedenbalą piktnaudžiavimu politine valdžia ir šalies ekonomikos stagnaciją dėl prosovietinės politikos laikymosi.

Cedenbalas nuo 1984 metų, kai buvo pašalintas iš valdžios, gyvena Maskvoje. Mongolų reformų šalininkai reikalauja, kad jis grįžtų ir būtų teisiamas.

x

/vasario 5 - 18.30/

Dienraštis "Niujork taims" pranešė, jog Amerikos sekretorius Džeimsas Beikeris yra pasiruošęs pasiūlyti planą, kaip užbaigti karą Afganistane. Dienraštis "Niujork taims" pranešė, jog Beikeris, šią savaitę Maskvoje susitikęs su Sovietų Sąjungos užsienio reikalų ministru Eduardu Ševardnadze, tarp kitko, pasiūlys leisti Afganistano prezidentui Nadžibulai per pereinamąjį laikotarpį pasilikti valdžioje. JAV lig šiol reikalavo Nadžibulos pasitraukimo kaip sąlygos taikos susitarimui.

Džeimsas Beikeris iš Vašingtono išvyksta šiandien. Pirmiausia jis lankysis Prahoje, kur dvi dienas tarsis su naujosios Čekoslovakijos vyriausybės vadovais. Trečiadienį jis vyks į Maskvą, kur numatyti susitikimai su užsienio reikalų ministru Ševardnadze ir Sovietų vadovu Gorbačiovu. Manoma, kad bus tariamasi įvairiais klausimais, tarp jų - kaip įveikti kliūtis susitarimui dėl strateginių branduolinių ginklų. Prieš grįždamas atgal į Vašingtoną, Amerikos valstybės sekretorius dalyvaus NATO sąjungos šalių suvažiavime Kanadoje.

x

Afganistano prezidentas Nadžibula užsienio korespondentams Kabule pareiškė, kad jis stato 4 sąlygas amerikiečių- Sovietų susitarimui dėl karinės paramos nutraukimo Afganistane kariaujančioms pusėms. Nadžibula pasakė, jog paliaubos įmanomos tik tuo atveju jei ginklų pristatymas bus nutrauktas iš visų šaltinių,

o ne vien iš Maskvos ir Vašingtono. Jis taip pat pasakė, kad turimos ginklų atsargos turi būti pašalintos Jungtinių Tautų priežiūroje su pateikiamomis garantijomis, jog Afganistanas bus demilitarizuotas kraštas. Neįvykdžius šių sąlygų, pasak Nadžibulos, joks susitarimas dėl Afganistano neįmanomas.

x

Albanijos kietosios linijos režimas netikėtai pasiūlė kai kurias politines ir ekonomines reformas, įskaitant valdžios rinkimą slaptu balsavimu. Albanijos naujienų agentūra pranešė, kad rinktų pareigūnų kadencijos bus ribojamos, darbuotojų algos priklausys nuo jų įmonės pelno ir kad gyventojai turės teisę įsigyti nuosavus namus. Pranešime nurodyta, jog valdžia nebeskirs vadovų, jie bus tiesiogiai renkami darbo kolektyvuose.

Šie pasiūlymai buvo iškelti sausio mėnesį Albanijos komunistų partijos plenume, tačiau kada numatyta pradėti juos įgyvendinti, nenurodoma.

x

Vakar Gdanske po tradicinių mišių šv. Brigitos bažnyčioje surengtame mitinge apie 50 radikalių jaunuolių nutraukė "Solidarumo" vadovo Lecho Valensos kalbą. Maždaug tūkstančiui susirinkusių Valensa pranešė, kad nekels savo kandidatūros artėjančiuose vietos valdžios rinkimuose ir greičiausiai taip pat nesistengs būti išrinktas "Solidarumo" pirmininku per "Solidarumo" suvažiavimą balandžio mėnesį.

Valensos kalbą pertraukę jaunuoliai priklauso "Konfederacijai už Lenkijos nepriklausomybę", "Kovojančio jaunimo federacijai" ir grupei "Opozicija-88". Pasak Asišieited pres naujienų agentūros, dalis jaunimo plojo, pritardami Valensos sprendimui, ir ėmė skanduoti "Solidarumas" be Valensos!"

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/vasario 5 - 19.00/

Čekoslovakijos "Piliečių forumo" ir Lenkijos "Solidarumo" atstovams buvo labai sunku atvykti į Vilniuje vykstantį Rytų Europos nepriklausomų sąjūdžių pasitarimą, kurį organizavo LPS. Prahos radijas pranešė, kad tarybiniai pasieniečiai elgėsi labai arogantiškai su į pasitarimą vykusiais Čekoslovakijos atstovais, tačiau plačiau reikalo nepaaiškino. Du Čekoslovakijos delegatai - Ulis ir Hanečka - savo kelionės sunkumus šiandien aiškino Vilniaus pasitarime. Prahos radijas citavo Sąjūdžio atstovo, TSRS liaudies deputato Antano Buračo žodžius pasitarime, kad Pabaltijo kraštai žengia tuo pačiu reformų keliu, kaip ir Rytų Europos socialistinės valstybės.

x

"Amerikos balsas"
/vasario 5 - 20.30/

Vakar Bukarešte tarptautinės organizacijos "Pasaulio gydytojai" vadovas prancūzų gydytojas Žakas Leba žurnalistams paskelbė, jog Rumunijoje vaikų AIDS susirgimas yra epidemijos pobūdžio. Jis pranešė, kad, vaikų ligoninėse ir prieglaudose ištyrus 1025 vaikus, paaiškėjo, jog daugiau kaip trečdalis jų yra apsikrėtę mirtinu virusu, 60% iš jų jau turi AIDS ligos simptomus. Pasak daktaro Leba, tai baisiausias dalykas, kurį jis kada nors yra matęs. Jis pareikalavo nedelsiant imtis tarptautinių priemonių problemai spręsti. Pasak jo, AIDS virusu vaikai buvo apkrėsti perpilant užkrėstą kraują arba šimtus kartų naudojant tą patį švirkštą. Jis paragino tarptautinę visuomenę padėti Rumunijai medikamentais ir patyrimu.

x

Atsp. 21 egz.
Išsiųsta asmeniškai
S - P

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS

2

67

# radijo biuletenis

1990-02-06

"Amerikos balsas" "Vakarai apie TSKP CK plenumą"
/vasario 6 - 20.30/

Iškilus aštriems ginčams tarp Sovietų vadovo Michailo Gorbačiovo siūlomų radikalių reformų, TSKP CK plenumas nukeliamas rytojui. Sovietų atstovai patvirtino, kad Centro Komitetas trečiadienį balsuos dėl Gorbačiovo pasiūlymų panaikinti partijos valdžios monopolį.

Pasak Vakarų korespondentų, kietosios linijos šalininkas Jegoras Ligačiovas aštriai kritikavo partijos vadovybę, jis taip pat paragino CK narius atsargiai svarstyti partijos platformos projektą. Pasak žinių pranešimų, Gorbačiovo rėmėjai išreiškė pasitikėjimą, kad naujoji platforma bus priimta, tačiau nesišku, kiek ji bus koreguojama. Reformų šalininkas Estijos Ministrų Tarybos pirmininkas Indrekas Tome pareiškė tikįs, kad platformos projektas panaikins konstitucinį partinės valdžios garantinį monopolį, tačiau kai kurie reformų šalininkai tvirtino, kad reformos nepakankamai radikalios. Borisas Jelcinas pareiškė, kad abejojąs, jog dabartinis Centro komitetas galįs įvesti radikalias reformas.

Vienas Gorbačiovo priešininkų, Sovietų ambasadorius Lenkijai Vladimiras Brovikovas puolė Gorbačiovo reformas, kurios, pasak jo, privedė šalį prie visiško chaoso. Maskvos Kompartijos pirmasis sekretorius Valentinas Mesiacas rėmė Gorbačiovo pasiūlymus, pareikšdamas, kad partija stovinti prieš pasirinkimą tarp anarchijos ir atsinaujinimų besiremiančia demokratija ir humanizmu. Tačiau, kai kurie reformų šalininkai tvirtino, kad reformos pakankamai radikalios. Pasak pranešimų iš Maskvos, laukiama, kad radikalios reformos bus priimtos, tik

neaišku, ar pasiūlymai bus koreguojami.

Tuo tarpu Gruzijos vyriausybės ir Kompartijos oficiozas "Zaria Vostoka" paragino pašalinti konservatyvų Politbiuro narį Jegorą Ligačiovą, kadangi jis pirmininkavo komisijai, nusprendusiai pasiųsti kariuomenę į Tbilisį, kur žuvo 20 žmonių.

"Izvestija" pranešė, kad atsistatydino dar vienas konservatyvus partijos vadovas, Sverdlovsko partinis sekretorius Leonidas Bobikinas.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/vasario 6 - 19.00/

TSKP CK plenumo dalyviai šiandien aštriai kritikavo Generalinio Sekretoriaus pateiktą reformų programą. Leningrado partinės organizacijos pirmasis sekretorius Gidaspovas pareiškė, kad ekonomika kasdien vis labiau smunka, o pateikta reformų programa nenuteikia optimistiškai.

TSRS Ministrų Tarybos pirmininkas Ryžkovas sakė, kad tarybiniams piliečiams susirūpinimą kelia neryžtingos valdžios priemonės tvarkai atkurti. Ryžkovas ragino iš esmės atnaujinti Kompartiją, šalinti praeities negeroves.

Estijos Ministrų Tarybos pirmininkas Tome pareiškė per interviu televizijai, kad jam baimę kelia didelis skaičius plenumo delegatų, norinčių atsukti atgal pertvarkos laikrodį. Tome išreiškė viltį, kad pertvarkos priešininkams nepavyks nugalėti.

Vakar TSKP Centro Komiteto posėdyje Azerbaidžano pirmasis sekretorius pareiškė, kad Užkaukazėje vis dar tebevyksta pilietinis karas, kurio net tarybinė kariuomenė negali sustabdyti. Jis apgailestavo, kad nuo pat neramumų pradžios partija ir valstybė tinkamai neįvertino tenykštės padėties ir nesiėmė ryžtingų priemonių.

x

dėl
Aleksandro Koco pastabos TSKP CK plenume.

- Vargu ar realu tikėtis, kad TSKP CK plenumas atsakys į esminius klausimus, susikaupusius per 5 pertvarkos metus, nes ir svarbiausias klausimas - iš pagrindų atnaujinti partiją - išdėstytas gan neaiškiai. Kai rengėme šią laidą, plenumas nebuvo pasibaigęs, todėl ir pranešimai ne naujausi. Išdėstome tai, kas buvo gauta iki popiečio.

Nusileisdamas stipriam liaudies spaudimui, Generalinis Sekretorius Gorbačiovas pirmadienį TSKP CK plenume paragino Kompartiją atsisakyti Konstitucijos garantuojamo vadovaujamo vaidmens ir ruoštis varžyboms už politinę galią su kitomis partijomis. Gorbačiovo siūlymai nepatenkino reformų šalininkų, gi Maskvos Kompartijos pirmasis sekretorius Prokofjevas, nepasižymėjęs iki šiol ypatingu reformų rėmimu, sakė, kad siūloma reforma jau dabar turėtų numatyti daugpartinę sistemą Tarybų Sąjungoje. Bene karščiausias reformų šalininkas Jelcinas sakė,kad Gorbačiovas nuolaidžiauja konservatoriams, nepaiso liaudies reikalavimų siekti radikalesnių reformų.

Lietuvos savarankiškos Kompartijos antrasis sekretorius Beriozovas sakė esąs nusivylęs Gorbačiovo siūlytomis pusinėmis priemonėmis. Beriozovas sakė, kad Gorbačiovas turėjęs siekimą pasiūlyti steigti šalyje daugpartinę sistemą. Aš manau, kad sekmadienio demonstracija, kurioje aš dalyvavau, buvo didelė parama Gorbačiovui, ir jis plenume turėjęs parodyti daugiau pasitikėjimo savimi, - sakė Beriozovas.

Latvijos Kompartijos pirmasis sekretorius Vagris plenume sakė, kad respublikų kompartijoms turėtų būti pripažįstama daugiau teisių, reikia garantuoti respublikų Kompartijų atstovų įtraukimą į TSKP vadovaujančius organus. Vagris skundėsi, kad svarbiausi partijos dokumentai vis dar ruošiami Maskvos kabinetuose, be pasitarimų su respublikų Kompartijomis.

Baltarusijos Kompartijos pirmasis sekretorius Sokolovas taip pat ragino respublikų Kompartijoms didesnį vaidmenį, sakydamas, kad tai leistų komunistams respublikose būti kūrybingesniais, rodyti iniciatyvą, o ne vien vykdyti Maskvos įsakus.

Generalinis Sekretorius Gorbačiovas CK plenumo susilaukė tiesioginės asmeninės kritikos. Vienas jo dalyvis faktiškai reikalavo Gorbačiovo atsistatydinimo. Maskvos ambasadorius Varšuvoje, buvęs Baltarusijos Ministrų Tarybos pirmininkas Brovikovas kritikavo partijos politikos platformą ir pasmerkė Kompartijos vadovybę, atvedusią šalį prie chaoso slenksčio. Tapo madinga kaltę už visas nelaimes suversti ant buvusių vadovų, tačiau, kas dabar vyksta, yra ne stagnacijos laikotarpio, o pertvarkos politikos rezultatas, - sakė Brovikovas. - Mūsų tragedija ta, kad mes negalime atsikratyti vieno asmens galios valstybėje ir partijoje, - pridūrė Brovikovas, - tai taikydamas Gorbačiovui, kuris yra tiek valstybės, tiek ir partijos vadovas. - Mes tvarkomės labai impulsyviai, trumparegiškai, rūpindamiesi ne tiek tėvynės nuotaikomis, kiek savo asmeninėmis ambicijomis, - kalbėjo TSRS ambasadorius Lenkijoje Brovikovas CK plenume.

Vakarų korespondentai, pasiremdami "Izvestijomis", pranešė, kad iš pareigų pasitraukė vienas iš aršiausių reformų priešininkų, Sverdlovsko srities Kompartijos sekretorius, kandidatas į CK Bobikinas. Brežnevo laikais žemės ūkio ministerijai vadovavęs Mesiacas aiškino, kad vadovaujantis aparatas kartais daręs klaidų, tačiau, sakė, kad partija neturėtų aiškintis ir gintis nuo demagogų ir klastotojų puolimo. Į tai vienas plenumo dalyvis atšovė, kad pats Mesiacas, būdamas žemės ūkio ministru, ištuštino parduotuvių lentynas ir pridūrė, jog ne kas

kitas,kaip pati partija save diskredituojanti. Neseniai Moldavijos Kompartijos vadovu tapęs Ločinskis ragino partiją siekti apskritojo stalo derybų su visomis šalies politinėmis jėgomis.

x

"Laisvosios Europos" radijas /vasario 6 - 19.00/

"LKP narių laiško LPS Seimo tarybai komentaras"

Vienybės šūkiai šiandien labai populiarūs Lietuvoje. Vienytis ragina ir nuo Maskvos atsiskyrusios LKP narių grupė atviame laiške Persitvarkymo Sąjūdžio Seimui,sausio 30-osios "Tiesoje". Laišką komentuoja Kęstutis Girnius.

Pavadintas "Vienybė vardan didžių tikslų",laiškas energingai gina Lietuvos Komunistų partiją bei Algirdą Brazauską, jiems priskirdamas pagrindinius nuopelnus dėl Lietuvos laisvėjimo. Straipsnis ilgiausiai kartoja Lietuvos laisvėjimo eigos aiškinimą. Laiško išspausdinimas visiškai suprantamas: prasidėjo rinkiminė kampanija ir laukiama, kad partiją paremtų masinės informacijos priemonės ir rinkėjai. Tačiau dauguma laiško teiginių yra abejotini. Jų įgyvendinimas turėtų neigiamų pasekmių šalies demokratėjimui.

Autoriai teigia, kad tie, "Kurie šiuo metu stengiasi silpninti savarankišką LKP, sąmoningai ar nesąmoningai kenkia lietuvių tautos ir visos Lietuvos gyventojų interesams. Sakytume, kenkia greičiau sąmoningai, siekdami savanaudiškų interesų - daugiau gauti deputatų vietų Lietuvos TSR Aukščiausiojoje Taryboje". Partija jau tiek metų skelbiasi esanti tikroji tautų interesų reiškėja ir gynėja ir su visiems žinomais rezultatais, todėl šios nuvalkiotos pasakos seniai nebepatikimos. Tačiau svarbiau pabrėžti, kad autorių siūlymų įgyvendinimas reikštų daugiapar-

tinės sistemos griovimą. Pralaimėjimas rinkimuose aiškus: kuo mažiau mandatų ji laimės, tuo daugiau nukentės jos prestižas. Bet, ar tai reiškia, kad kitos partijos patriotiniais sumetimais galėtų sąmoningai pralaimėti rinkimus? Toks raginimas yra absurdiškas, bet, atrodo, kad laiško autoriai juo tiki. Kaip kitaip suprasti, jei minėtą teiginį, kad noras laimėti daugiau mandatų esą savanaudiškų interesų siekimas? Tai ką turi daryti kitos partijos? Stengtis pralaimėti? Įdomus autorių politinis kredo. Komunistai, gindami tautos interesus, turi kone pareigą laimėti daugiau mandatų, o kitos partijos turi atsisakyti "savanaudiškų" tikslų ir stengtis pralaimėti.

Tautos interesais dažnai spekuliuojama, tad reikia klausti, kaip autoriai teisina siūlymą Kompartijai suteikti ypatingas teises. Autoriai teigia: "Savarankiška Komunistų partija dabar yra didelė jėga ir ji gali daug padaryti Lietuvos labui". Šią giesmę komunistai ir jų šalininkai dažnai giedojo, bet dažnas tezės kartojimas žodžių nepavers tikrove. Jeigu partija yra tokia pajėgi, tai kam iš viso reikia rinkimų į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą? Kodėl neleisti vienintelei politinei jėgai, tai yra Kompartijai, viską tvarkyti? Nors autoriai nenurodo priežasčių, kodėl partija, ir tik partija, gali labiausiai padėti Lietuvai, nujaučiu bendrus atsakymo rėmus: esą Gorbačiovas ir Kremlius kalbasi su Brazausku ir Kompartija, ir kad su ne komunistais nerastų bendros kalbos. Vargu ar tai tiesa. Pirma. Brazausko ir LKP pajėgumas rasti bendrą kalbą su Kremliumi gerokai sumažėjo, kai partija atsisakė padalinio statuso ir vis dažniau meta Maskvai iššūkį. Antra. Gorbačiovas yra lankstus politikas, kuris, be to, vis labiau stiprina vyriausybės ir valdžios organus par-

tijos aparato nenaudai. Jis kalba su tais, su kuriais reikia kalbėti. Reikia tik prisiminti, kad jis kelis kartus susitiko su liaudies deputatais iš Lietuvos, po jų protesto akcijų, ir ne dėl to, kad jie buvo komunistai, bet dėl to, kad reikėjo išsiaiškinti dėl padėties bei pašalinti kai kuriuos nesutarimus. Tarkime, kad Lietuvos Kompartija smarkiai pralaimi rinkimus ir naujai išrinkti deputatai Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininku išrenka ne komunistą. Nemanau, kad Gorbačiovas atsisakytų su juo tartis ir kalbėtis. O jei Kremlius vien dėl ne komunistų išrinkimo tiek supyktų, tai kaip galima viltis, kad jis leis Lietuvai atkurti savo nepriklausomybę?

Teisininkai laiške stengiasi sukurti reginybę, kad Sąjūdis daug ko pasiekia, nes yra partijos globojamas: "Žalią šviesą jam davė A.Brazauskas, V.Beriozovas ir kiti LKP vadovai. Be jų šiandien Sąjūdis nebūtų tokia galinga politinė jėga, kokia jis dabar yra". Autoriai šiuo atveju vėl klysta. Ne tiek partija globojo Sąjūdį, kiek Sąjūdis privertė partiją pasukti nauju keliu. Jei 1988 metų vasarą Sąjūdis nebūtų išjudinęs tautos, tai partijos vadovybės, ypač Songailos, atsilikimas nuo įvykių nebūtų buvęs toks akivaizdus ir tada Songaila nebūtų buvęs taip greitai nušalintas, o Brazauskas paskirtas į jo vietą. Tai viena didelė Sąjūdžio paslauga Kompartijai. Kita - buvo milžiniška Sąjūdžio pergalė rinkimuose į TSRS liaudies deputatus. Ši pergalė sudarė sąlygas partijai persitvarkyti ir atsikratyti konservatorių, kaip Gureckas, kurie taip entuziastingai puolė Sąjūdį juodajame plenume. Ne Brazauskas ir Beriozovas, bet visa tauta Sąjūdžiui davė žalią šviesą. Pati partija turėtų dėkoti Sąjūdžiui, kad jis kelis kartus nepaisė partijos raudonos šviesos, kad žengė tuos žingsnius, kurių partija nedrįso ar nenorėjo žengti.

x

"Amerikos balsas" /vasario 6 - 18.30/ "Sąjūdžio konferencijos dokumentų apžvalga ir interviu su V. Čepaičiu"

Praėjusį šeštadienį Sąjūdžio suruoštos rinkimų konferencijos "Lietuvos kelias" dalyviai patvirtino dokumentus, nusakančius požiūrį į rinkimus, naujos linijos LTSR Aukščiausiosios Tarybos veiklą, Sąjūdžio ateitį. Dokumentus apžvelgia mūsų korespondentas Vilniuje Romas Sakadolskis.

- Artėja labai svarbus ir sudėtingas momentas. Pirmą kartą daugmaž demokratiškai rinksime Lietuvos TSR Aukščiausiąją Tarybą, - rašoma Sąjūdžio konferencijos kreipimesi į Lietuvos žmones-rinkėjus. - Ši taryba bus renkama nenormaliomis sąlygomis, aneksuotoje Lietuvoje, bet jos uždavinys parlamentiniu keliu panaikinti tą aneksiją ir viešai pareikšti, kad Lietuva yra nepriklausoma valstybė ir tęsia Lietuvos valstybingumo tradicijas. Sąjūdžio dokumente vasario 24-osios rinkimai vadinami daugmaž demokratiškais. Užsienyje kai kurie politikai, tarp jų ir Lietuvos atstovas Stasys Lozoraitis, yra pareiškę, kad rinkimai laikytini nedemokratiniais, nes jie vyksta būtent okupacinėmis sąlygomis. Paklausiau Virgilijų Čepaitį, Sąjūdžio Seimo tarybos atsakingąjį sekretorių ir prašiau pakomentuoti požiūrių į rinkimus skirtumus.

Čepaitis:

- Tai yra skirtingi atskaitos taškai. Ponas Lozoraitis skaičiuoja nuo demokratinės valstybės, o mes skaičiuojame nuo totalitarinio režimo. Tas, kas jam atrodo nedemokratiška, mums atrodo jau daugmaž demokratiška, kadangi mes išeinam iš kitos patirties ir kito išeities taško.

-Sąjūdžio kreipimesi nurodoma, kad ateityje laukia sudėtingos derybos su Maskva ir dar kartą

atmetami Kremliaus atstovų pasiūlymai apie apsisprendimo įstatymą ir atsiskyrimo mechanizmą. Anot Sąjūdžio, tokių pasiūlymų tikslas - įteisinti prieš 50 metų įvykdytą nusikaltimą - Lietuvos aneksiją.

Kitame dokumente "Žodis Sąjūdžio kandidatams" pareiškiama, kad Sąjūdžio remiami kandidatai turėtų būti pasiruošę atsisakyti savo ankstesnių pareigų ir atsidėti tiktai darbui LTSR Aukščiausiojoje Taryboje. Dar kitame - "Kreipimesi į Lietuvos jaunimą" pasakyta: "Dabar Sąjūdis žengia į naują savo veiklos etapą. Ruošiamės naujam suvažiavimui. Po rinkimų daug žmonių dirbs visų lygių tarybose. Sąjūdis turės pasipildyti ir atsinaujinti. Tau, jaunime, teks sutelkti jam naujos jėgos, veržlumo, ryžto". Sąjūdžio vadovybė jau seniai yra pasisakiusi už nuolat dirbantį parlamentą. Tačiau pirmąsyk viešai pareikšta, kad ir Sąjūdžio vadovybės vietas turės užimti nauji žmonės. Apie tai plačiau paaiškino Virgilijus Čepaitis:

- Manyčiau, kad tai yra visiškai natūralus procesas. Jeigu, pavyzdžiui, aš būčiau išrinktas į deputatus Marijampolės apygardoje, tai, žinoma, man tektų išeiti iš Sąjūdžio sekretorių. Manyčiau, kad darbas Aukščiausiojoj Taryboj pilnai užintų laiką ir nebūtų įmanoma derinti šitų dviejų dalykų. Taip praktiškai vyks ir palies daugumą mūsų tarybos narių. Nors kiekvienam ir yra skaudu, tačiau, jeigu mes iš tikrųjų bandysime tvarkyti Lietuvą ne kaip Sąjūdis, kuris yra kaip truputį iš šalies, o bandysime tvarkyti būdami valdžios struktūrose, gal kai kas net valdymo struktūrose, tada, žinoma, teks išeiti iš tų Sąjūdžio demokratinių struktūrų. Jau dabar mes matome mūsų Seimą. Jau geri keli mėnesiai vis daugiau balsą turi, pavyzdžiui Kauno Sąjūdžio grupė ir joje aš irgi matau kaip antrą mus pakeisiantį būrį. Kauno grupė yra daugiausiai

dirbanti iš visų Sąjūdžio grupių. Na, sakysime, jeigu mūsų Seimo grupė užsiima taip vadinamosios aukštosios politikos reikalais, tai Kauno ir dar Klaipėdos, Panevėžio grupės yra daugiau ir greičiau prie tikrųjų žemiškųjų reikalų. Tie žemiškieji reikalai, turbūt, bus svarbiausi mūsų ateities Lietuvoje, nes iš tikrųjų nesutvarkę ekonomikos, nepertvarkę savivaldybės ir valdžios struktūrų, nepriklausomybė bus tik tuščias garsas, be jokio realaus turinio.

- Sąjūdis susikūręs save įsivaizdavo, netgi skelbė, kad yra opozicija Lietuvos Komunistų partijai arba vyriausybei, jos aparatui. Dabar Sąjūdžio vadovybės nemaža dalis asmenų perėjo patys į valdžios aparatą. Kokia turėtų būti, jūsų nuomone, funkcija Sąjūdžio ateityje: ar Sąjūdis išliks, ar pretenduos į kontrolės mechanizmą? Kontrolės, kuri būtų taikoma jums, buvusiems Sąjūdžio vadovybėje.

Čepaitis:

- Manyčiau, kad Sąjūdžio turėtų būti dvigubas vaidmuo. Turėtų būti Sąjūdžio kontrolė, bet, iš kitos pusės, tai turėtų būti kokia tai struktūra, kuri remtų Sąjūdžio žmones, jeigu jie bandys ateiti į valdžią, nes be tokios paramos, vien tiktai su opozicija ir iš Sąjūdžio ir iš Komunistų partijos pusės, nieko nebus galima pasiekti.

- Kaip po rinkimų vystysis Sąjūdis paaiškės per antrąjį Sąjūdžio suvažiavimą, numatytą šių metų balandžio 20-22 dienomis. Jo programiniais reikalais rūpinasi Kauno Sąjūdžio tarybos pirmininkas Česlovas Stankevičius ir Gediminas Šerkšnys iš Kauno. Beje, abu yra kandidatai į LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatus. Tad, jeigu bus išrinkti ir vadovausis Sąjūdžio raginimu visą laiką pašvęsti deputatiniam darbui, Sąjūdžio suvažiavimo darbai gali atitekti kitiems asmenims.

Tarp kitų Sąjūdžio konferencijos dokumentų yra ir pareiškimas, reiškiantis nuomonę, kad dabartinės sudėties LTSR Aukščiausioji Taryba neturėtų svarstyti Lietuvos herbo klausimo ir rezoliuciją, prašanti Aukščiausiąją Tarybą pratęsti kandidatų į vietinių tarybų deputatus kėlimo terminą iki kovo 1-osios dienos. Ar Sąjūdis yra nepasiruošęs rinkimams į vietines tarybas, kurie numatyti kovo 24 dieną?

Čepaitis:

- Taip. Esame žymiai mažiau pasiruošę, negu rinkimams į Aukščiausiąją Tarybą ir tas suplakimas abiejų rinkimų beveik vienu metu kaip tik, turbūt, būtų parankus tiems, kurie suinteresuoti, kad jie būtų suplakti. Aš neturiu labai daug iliuzijų, kad pavyks tuos rinkimus nukelti truputį toliau, nors ir savivaldybės įstatymas dar nėra pakankamai tobulas, kad pagal jį būtų galima daryti tuos rinkimus. Tačiau, kaip žinoma, Sąjūdis nėra visagalis, o vistik žymiai galingesnė iki šiol veikianti Komparti-jos struktūra, kuri praktiškai diktuoja Aukščiausiajai Tarybai, ką jinai turi daryti.

- Savivaldybės įstatymo projektą numatyta svarstyti rytoj, kuomet į sesiją susirinks LTSR Aukščiausioji Taryba. Ten taip pat bus svarstomas, net pirmuoju darbotvarkės punktu, Molotovo-Ribentropo pakto komisijos išvadų patvirtinimas.

x

---

Atsp. 21 egz.
Išsiųsta asmeniškai
SB - G